

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Evaluační zpráva Obrnice

Mgr. Jiří Motl, Ph.D.

Červen 2020

MINISTERSTVO
PRO MÍSTNÍ
ROZVOJ ČR

Agentura
pro sociální začleňování

Tento materiál vznikl za finanční podpory Evropského sociálního fondu prostřednictvím Operačního programu Zaměstnanost v rámci projektu „Systémové zajištění sociálního začleňování“, registrační číslo projektu CZ.03.2.63/0.0./0.0/15_030/000605. Více na www.socialni-zaclenovani.cz.

Poděkování:

Na začátku bych rád poděkoval všem, kteří si našli čas a poskytli informace potřebné pro tvorbu evaluační zprávy. Dále bych chtěl poděkovat všem aktérům, kteří v Obrnicích přispívají k sociálnímu začleňování.

Obsah

Seznam zkratk	4
Shrnutí evaluační zprávy	6
1 Úvod	8
2 Základní terminologie	8
3 Kontext lokality a spolupráce s ASZ	10
3.1 Geografický a historický kontext	10
3.2 Socioekonomický kontext a rozsah sociálního vyloučení v obci	10
3.3 Spolupráce obce Obrnice s ASZ	11
4 Zadání a cíle evaluace a metodologie	12
4.1 Evaluační otázky a evaluační kritéria	13
4.2 Limity evaluace	15
4.3 Tematické zúžení evaluace SPSZ	15
5 Evaluované priority a cíle SPSZ	17
5.1 Bezpečnost	17
5.2 Bydlení	19
5.3 Zaměstnanost	22
6 Hlavní zjištění	24
6.1 Dopady evaluovaných opatření podle SPSZ a jejich zhodnocení	24
6.1.1 Dopady opatření realizovaných v oblasti bezpečnosti	25
6.1.2 Dopady projektů zaměřených na rozvoj sociálních služeb	30
6.2 Naplňování cílů KPSVL	40
6.2.1 Adresnost a relevance	41
6.2.2 Konzistence s potřebami	42
6.2.3 Koordinace	42
6.2.4 Synergie na úrovni opatření	44
6.2.5 Udržitelnost	45
6.3 Spolupráce aktérů a ASZ	46
7 Doporučení	49
Seznam tabulek	50
Seznam schémat	50
Seznam literatury	50

Seznam zkratk

AD	- azylový dům
APK	- asistent prevence kriminality
APZ	- aktivní politika zaměstnanosti
ASZ	- Agentura pro sociální začleňování
BFZ	- obecně prospěšná společnost působící v Mostě: zkratka pochází z německého Berufliche Fortbildungszentren (středisko odborného vzdělávání)
CS	- cílová skupina
ČSÚ	- Český statistický úřad
DIC	- Demografické informační centrum
DŠ	- dotazníkové šetření
EACE	- Evaluation Advisory CE
ESIF	- Evropské strukturální a investiční fondy
EZ	- evaluační zpráva
IROP	- Integrovaný regionální operační program
KPSS	- komunitní plán sociálních služeb
KPSVL	- Koordinovaný přístup k sociálně vyloučeným lokalitám
KÚ	- krajský úřad
LK	- lokální konzultant
LP	- lokální partnerství
MěÚ	- Městský úřad
MPI	- místní plán inkluze
MPK	- manažer prevence kriminality
MPSV	- Ministerstvo práce a sociálních věcí
MŠ	- mateřská škola
MV	- Ministerstvo vnitra
NDC	- nízkoprahové denní centrum
NNO	- nestátní nezisková organizace
NZDM	- nízkoprahové zařízení pro děti a mládež
OCSS	- Obrnické centrum sociálních služeb
OPZ	- Operační program Zaměstnanost
OPVVV	- Operační program věda, výzkum, vzdělání
OSP	- odborné sociální poradenství
OSPOD	- orgán sociálně-právní ochrany dětí
OSVZ	- odbor sociálních věcí a zdravotnictví
PS	- pracovní skupina
PPP	- pedagogicko-psychologická poradna
PVO	- byty pro příjmově vymezené osoby
SA	- situační analýza
SAS	- sociálně aktivizační služba pro rodiny s dětmi
SC	- specifický cíl
SPB	- systém prostupného bydlení
SPSZ	- strategický plán sociálního začleňování
SS	- sociální služba
SŠ	- střední škola
ST	- Sociotrendy
SVL	- sociálně vyloučená lokalita

SV	- sociální vyloučení
TAP	- Tematický akční plán
TP	- terénní práce
VPP	- veřejně prospěšné práce
ZŠ	- základní škola
ZZoR	- závěrečná zpráva o realizaci

Shrnutí evaluační zprávy

Následující zpráva předkládá výsledky zhodnocení spolupráce Agentury pro sociální začleňování (ASZ) s obcí Obrnice v letech 2015–2018 na základě analýzy výstupů a výsledků implementace *Strategického plánu sociálního začleňování 2015–2018* (SPSZ).¹ SPSZ byl rozčleněn do 4 kapitol (bydlení; zaměstnanost; bezpečnost; vzdělávání, volný čas a rodina). V evaluaci se zaměřujeme zejména na implementaci opatření v oblasti bezpečnosti a sociálních služeb (toto tematické zúžení je vysvětleno níže). Ve zprávě je evaluována realizace naplánovaných opatření a dosahování strategických cílů s ohledem na jejich dopad na stav sociálního vyloučení v obci. Evaluační zpráva také zkoumá, jak jsou naplňovány cíle Koordinovaného přístupu k sociálně vyloučeným lokalitám.

KLÍČOVÁ ZJIŠTĚNÍ

Z evaluačního šetření vyplývá, že spolupráce ASZ s obcí Obrnice měla zásadní vliv na proces sociální inkluze v obci. Pokroky jsou patrné ve všech oblastech, kterým se lokální partnerství (LP) věnovalo. Během spolupráce se podařilo vybudovat rozsáhlou síť sociálních služeb, zavedlo se široké spektrum opatření podporujících sociální inkluzi a během trvání LP získali místní aktéři cenné zkušenosti. Místní aktéři jsou nyní schopni samostatně strategicky plánovat, zavádět nová opatření a zajistit pro ně financování. V tomto směru se v Obrnicích podařilo úspěšně realizovat přechod od intenzivní podpory do vzdálené. Udržitelnost zavedených opatření je díky tomu velice dobrá.

Z evaluačního šetření také vyplývá, že nastavená opatření přispěla ke snížení míry sociálního vyloučení v obci. V Obrnicích se během trvání LP podařilo nastavit efektivní systém spolupráce místních aktérů, který je schopen podpořit sociálně vyloučené (či sociálním vyloučením ohrožené) tak, že jsou schopni stabilizovat svou životní situaci – např. najít vhodné bydlení, získat zaměstnání, nastavit splátkové kalendáře na dluhy atp. Členové LP jsou také úspěšní v zapojování cílové skupiny (CS). Obyvatelé ze sociálně vyloučené lokality (SVL) se zapojují do dobrovolnických aktivit, jsou zaměstnáni jako pracovníci v sociálních službách, jako asistenti prevence kriminality atp.

Realizovaná opatření jsou dobře zacílena a zohledňují potřeby sociálně vyloučených, ale i ostatních obyvatel obce (splňují tak kritérium **adresnosti**). Potřeby obyvatel jsou navíc místními aktéry průběžně zjišťovány a na základě těchto zjištění jsou opatření modifikována. Robustnost zavedených opatření navíc ve většině případů odpovídá rozsahu řešených problémů (což vypovídá o naplňování kritéria **konzistence**). Výjimku tvoří snad jen oblast volnočasových aktivit pro mladší děti. Potenciál rozvoje je také v oblasti komunitní práce.

Velkým úspěchem je kapacitní posílení jednotlivých aktérů, což se týká zejména obce a jejich příspěvkových organizací, ale také dalších aktérů. Díky tomuto navýšení může být podpora komplexní a individualizovaná. Žádná z oblastí není výrazně zanedbaná.

Spolupráce v lokalitě je **koordinována** optimálně. Robustnější mechanismus koordinace byl žádoucí obzvláště v době strategického plánování a během tvorby projektů. K zefektivnění koordinace přispělo zavedení pravidelného setkávání a vytvoření pozic, které jsou za koordinaci odpovědné (manažer SPSZ aj.). Velkým úspěchem je, že si místní aktéři

¹ Strategický plán sociálního začleňování obce Obrnice 2015–2018 (https://www.socialni-zaclenovani.cz/wp-content/uploads/SPSZ_Obrnice_FINAL_LOGO.pdf)

osvojili mechanismy strategického plánování a jsou již schopni si koordinaci zajistit sami, jen s mírnou podporou ASZ. Mechanismy koordinace jsou v Obrnicích velice propracované a komunikace aktérů na vysoké úrovni.

Pokroky byly zaznamenány i v oblasti koordinace aktivit jednotlivých služeb/aktérů, jednotlivé služby spolu lépe komunikují a klienty díky tomu podporují komplexněji. Takto byl podpořen **synergický efekt**.

Z hlediska **udržitelnosti** je zásadní to, že aktéři byli schopni po skončení projektů zajistit navazující financování. Významné je také to, že většina aktérů si je vědoma, že zavedená opatření jsou užitečná. Panuje široký konsenzus, že zavedená opatření mají smysl.

Spolupráce místních aktérů s ASZ: Většina respondentů evaluačního šetření považuje spolupráci s ASZ za přínosnou, očekávání klíčových aktérů se z valné části naplnila. Proces přípravy SPSZ aktéři vnímají pozitivně a podporu ASZ hodnotí také kladně. Přínos ASZ aktéři spatřují v know-how ohledně strategického plánování. ASZ hlavně zpočátku fungovala jako znalostní aktér, který umí přenášet příklady dobré praxe. Hlavní výhrady zaznívaly ve vztahu k přípravě projektů – mnoho energie bylo věnováno přípravě projektů, u kterých se nakonec ukázalo, že nebude možné je podat.

Evaluace generuje **sadu doporučení**, která jsou uvedena v závěrečné části dokumentu.

1 Úvod

Následující zpráva předkládá výsledky zhodnocení spolupráce Agentury pro sociální začleňování (ASZ) s obcí Obrnice v letech 2015-2018 zpracované na základě analýzy výstupů a výsledků implementace *Strategického plánu sociálního začleňování 2015-2018*. Speciální pozornost je věnována oblasti bezpečnosti a sociálních služeb – toto tematické zúžení je dále vysvětleno v kapitole 4.

Ve zprávě je evaluována realizace naplánovaných opatření a dosahování strategických cílů s ohledem na jejich dopad na stav sociálního vyloučení v obci. Cílem evaluace je **zhodnotit efekt jednotlivých opatření a lokálního partnerství na dosažení dopadů**, a poskytnout tak zpětnou vazbu partnerům v lokalitě, ASZ, ale také poskytovateli finanční podpory, příp. tvůrcům národních sociálních politik. Výsledky zprávy jsou využitelné pro nastavování dalších intervencí v oblasti sociálního začleňování v lokalitě i v omezených možnostech v jiných lokalitách, kde působí ASZ, případně pro formulaci obecnějších politik řešení sociálního vyloučení.

2 Základní terminologie

Agentura pro sociální začleňování, která je od roku 2020 jedním z odborů Ministerstva pro místní rozvoj ČR, byla v roce 2008 (ještě jako odbor Úřadu vlády ČR) ustavena jako ústřední nástroj státní správy pro řešení sociálního začleňování. V lednu 2020 se stala součástí struktury Ministerstva pro místní rozvoj ČR, konkrétně sekce pro bydlení a sociální začleňování a i nadále je samostatným odborem pro sociální začleňování. Jejími dvěma základními úkoly je zajištění podpory obcím v procesu sociální integrace a odborná koordinace řešení sociálního vyloučení na národní úrovni. ASZ podporuje obce a města v tom, aby mohly plnit svoji funkci v zajišťování rovného přístupu ke vzdělávání, bydlení, zaměstnání, zdravotní péči a dalším zdrojům a institucím všem svým občanům bez ohledu na jejich sociální status.

Základním nástrojem ASZ při řešení sociálního vyloučení v konkrétní obci/obcích je **sítování a propojování relevantních místních aktérů**, které je nezbytným předpokladem pro implementaci integračních procesů. K tomu slouží tzv. **lokální partnerství** (LP), platforma, v jejímž rámci se koordinovaně řeší jednotlivé problematické oblasti prostřednictvím vytčení strategických cílů a naplánování konkrétních opatření pro jejich naplňování. Strategické cíle, opatření k jejich dosahování a jiné inkluzivní aktivity jsou ukotveny v dokumentu s názvem **Strategický plán sociálního začleňování** (SPSZ), který je za odborné a facilitační podpory lokálního konzultanta ASZ vytvářen lokálním partnerstvím obce. SPSZ je ústředním nástrojem řešení sociálního začleňování v konkrétní obci, podle něhož spolupráce ASZ a obce probíhá, a na jehož základě je také možné zhodnotit úspěch intervencí a spolupráce aktérů včetně ASZ.

ASZ za dobu svého působení dosáhla značných úspěchů, především v odborném zmapování problému sociálního vyloučení a možností jeho řešení a v rozšíření sociálně inkluzivního diskurzu. Podařilo se jí v lokálních samosprávách implementovat nové způsoby práce představované především propojením, koordinací a aktivizací místních aktérů. Je schopna také pojmenovávat sociální problém přesněji a šířeji i s jeho příčinami, čímž je umožněna změna vnímání problému aktéry místní sociální politiky. Může poskytnout alternativu k segregačním a restriktivním praktikám, v nichž vidí řada lokálních politiků jediný nástroj řešení.

V rámci své práce však naráží také na určité **limity**. Jedním z limitů je skutečnost, že vůči partnerům nedisponuje vlastními finančními zdroji a sehrává tak primárně úlohu odborného poradce a motivátora. Disponuje rovněž jen omezenými možnostmi systémového ovlivňování na úrovni národní politiky. ASZ je tedy hlavně zprostředkujícím aktérem, který nemá přímý vliv na stav sociálního vyloučení a sociálně vyloučených lokalit v obcích.

V současné době je nejsilnějším nástrojem vlivu na obce v rukou ASZ **Koordinovaný přístup k sociálně vyloučeným lokalitám (KPSVL)**, který umožňuje obcím spolupracujícím s ASZ exkluzivně podávat projekty do uzavřených nesoutěžních výzev, kde jsou pro ně předem alokovány finanční zdroje. Projektové poradenství v rámci KPSVL se tak stává zásadní intervencí ASZ ovlivňující řešení sociálního začleňování v obcích.

Sociální vyloučení

Pod pojmem sociální vyloučení chápeme proces vylučování lidí nebo skupin lidí na okraj společnosti, do chudoby a izolace. Tento způsob vyloučení se projevuje na různých úrovních, např. sociální, prostorové, ekonomické či symbolické. Sociálně vyloučení se nacházejí v situaci, kdy mají **ztížený přístup ke zdrojům** běžně dostupným většině obyvatel, zároveň s tím se snižuje jejich schopnost udržovat sociální kontakty s obyvateli mimo situaci sociálního vyloučení a možnosti participace na organizaci sociálního života a účasti v rozhodování. Se sociálním vyloučením je často spojena určitá míra **stigmatizace** ze strany většinové společnosti, která může izolaci ještě prohlubovat.

Sociální vyloučení se vyznačuje různými charakteristikami, které se v různých lokalitách vyskytují s různou intenzitou. Společná všem lokalitám a jejich obyvatelům je však skutečnost, že se potýkají s **několika zásadními existenčními problémy zároveň**, a tudíž jejich řešení, které by směřovalo k vymanění se ze stavu sociální exkluze, je natolik obtížné, že je pro sociálně vyloučeného takřka nedosažitelné bez vnější pomoci.

Základními indikátory sociálního vyloučení je materiální chudoba, dlouhodobá nezaměstnanost, závislost na státní podpoře, nízká kvalita a nejistota v bydlení, ztížený přístup ke kvalitnímu společnému vzdělávání, vysoká míra zadlužení, výskyt rizikového chování a kriminality a vysoká míra migrace. Jednotlivé ukazatele sami o sobě sociální vyloučení nezakládají. Je to teprve jejich kombinace, která zasaženým jedincům či rodinám brání v integraci či plnohodnotném životě a na různých úrovních je vylučuje ze společnosti. Každý z uvedených aspektů sociálního vyloučení může být v různých lokalitách a u různých jejich obyvatel zastoupen v jiné míře. Různé kombinace intenzity těchto jevů pak vytváří charakter jednotlivých lokalit, které se stejně jako lokální kontext mnohdy výrazně liší.

Pokud dochází k vyšší koncentraci osob s kombinací několika nebo všech výše zmíněných ukazatelů, hovoříme o **sociálně vyloučené lokalitě (SVL)**. Sociálně vyloučené lokality obvykle vznikají působením systémových aktérů či tržních mechanismů. Při jejich vzniku lze sledovat vnější příčiny tohoto procesu, jako jsou zákonné normy, tržní mechanismy a stanoviska zbytku společnosti i faktory vnitřní, mezi něž se řadí např. životní styl samotných sociálně vyloučených, které se často mezigeneračně reprodukuje. Specifickou roli v sociálním vyloučení hraje etnicita. V českém kontextu se pak jedná o etnicitu romskou. Je však nutné důrazně se vyhradit proti zaměňování pojmu sociální vyloučení s příslušností k romskému etniku. Výše uvedený popis fenoménu sociálního vyloučení jasně dokládá, že stav vyloučení ze společnosti může postihnout kohokoliv, nehledě na jeho etnickou příslušnost. Tomu také odpovídá zacílení intervencí Agentury pro sociální začleňování.

3 Kontext lokality a spolupráce s ASZ

3.1 Geografický a historický kontext

Obec Obrnice se nachází v Ústeckém kraji a z hlediska sociálního vyloučení patří mezi ty nejzatíženější v ČR. „Obrnice se nachází v Chráněné krajinné oblasti České středohoří necelé tři kilometry od města Most. Ve správním obvodu má obce České Zlatníky, Chanov a Obrnice (Matuščíková 2011, s. 64). „V obci žije cca 2 500 obyvatel, z toho téměř 2 000 v panelových domech. Dle tzv. Gabalovy studie je téměř 40% obyvatel romského etnika. Obec Obrnice, stejně jako celý okres Most, se potýká s nejvyšší nezaměstnaností v republice.“² Příslušnou obcí s rozšířenou působností je město Most. „V obci je dostatečná občanská vybavenost – Základní škola, Mateřská škola, Pošta, Služebna Policie ČR, Sportovní hala s ubytovnou a sportoviště jak pro děti, tak i pro dospělé (fotbal, tenis, volejbal, minigolf).“³

Před Druhou světovou válkou žilo v obci cca 50 % Němců, kteří byli po válce odsunuti. Větší příliv obyvatelstva obec zažila s rozvojem hornictví na Mostecku. „V 70. letech zde bylo vybudováno velké sídliště a do něj byly přesunuty rodiny z Mostu a okolních vesnic zaniklých v důsledku těžby“ (Matuščíková 2011, s. 64). Vážnější problémy se objevily s útlumem hornictví v 90. letech a s privatizací bytového fondu v desetiletí následujícím.

3.2 Socioekonomický kontext a rozsah sociálního vyloučení v obci

Evaluační zpráva z r. 2012 popsala situaci v obci takto: „Mezi nejpálčivější problémy patří nezaměstnanost, zadluženost a problémy na úrovni občanského soužití... V obci nejsou identifikované snahy o vyvolání veřejné rasové nesnášenlivosti, k čemuž výrazně přispívá i vedení obce – realizovaná opatření vedou k posílení společného soužití majority a minority“ (DIC 2012, s. 3-4).

„V obci se nacházejí dvě sídlištní sociálně vyloučené lokality, oddělené objektem základní školy, mateřské školy a služebnou Policie ČR“ (DIC 2012, s. 3). V blízkosti obce jsou ale i další SVL (sídliště Chánov aj.), mezi jednotlivými SVL lidé často migrují. Obrnice patří z hlediska sociálního vyloučení k těm nejzatíženějším v ČR. To je patrné např. z toho, že cca polovina obyvatel je v exekuci.⁴ Dalším významným ukazatelem je množství vyplacených dávek v hmotné nouzi. Podíl obyvatel pobírajících dávky v hmotné nouzi je v Obrnicích cca desetkrát vyšší, než je průměr za celou ČR (podrobněji viz tab. níže).⁵

Problémem je mimo jiné také nízká úroveň vzdělanosti obyvatel a množství předčasných odchodů ze vzdělávání. „V Obrnicích představují lidé bez vzdělání a se základním vzděláním včetně neukončeného téměř 40%“ (Mazáková 2015b, s. 3). V roce 2015 odešlo předčasně ze ZŠ 19 žáků z cechových 70 – tedy cca 27% (Mazáková 2015b, s. 19). Toto číslo několikanásobně převyšuje průměr předčasných odchodů ze ZŠ v celé ČR.

² Dostupné z: (<https://www.ouobrnice.cz/o-nasi-obci/soucasnost/>). Viz též: Kol.; *Evaluační zpráva lokality Obrnice*, Demografické informační centrum (DIC), o. s., Praha, září 2012. Podle informací z obecního úřadu má aktuálně obec 2150 obyvatel a podíl Romů je 60 %.

³ Dostupné z: (<https://www.ouobrnice.cz/o-nasi-obci/soucasnost/>).

⁴ Podíl osob v exekuci k 31. 12. 2017 činil 53%.

⁵ Vliv na snížení počtu vyplacených doplateků na bydlení mělo podle aktérů i vyhlášení bezdoplatkové zóny.

V Obrnicích je také poměrně vysoká míra nezaměstnanosti, včetně té dlouhodobé. V posledních letech ale i v této oblasti dochází k významným pozitivním posunům. Mezi lety 2016 a 2018 došlo ke snížení nezaměstnanosti z 18% na 11%. Zatímco v roce 2016 zde bylo 139 osob dlouhodobě nezaměstnaných (déle než 12 měsíců), v roce 2019 už to bylo jen 25 osob. „Z analýz vyplývá, že ekonomická situace obyvatel v obci Obrnice se za tříleté období mírně zlepšila“ (výzkum *Obrnického centra sociálních služeb /OCSS/* z roku 2019).

Tab. 1: Dávky v hmotné nouzi

Rok	Příspěvků na živobytí			Doplatků na bydlení		
	2016	2017	2018	2016	2017	2018
Počet vyplacených dávek	2049	1921	1655	1280	1159	851

Zdroj: MPSV

Tab. 2: Rozdíl mezi 2016 a 2018

Příspěvky na živobytí		Doplatky na bydlení	
abs.	%	abs.	%
-394	-19,2%	-429	-33,5%
Celá ČR	-37%	Celá ČR	-36%

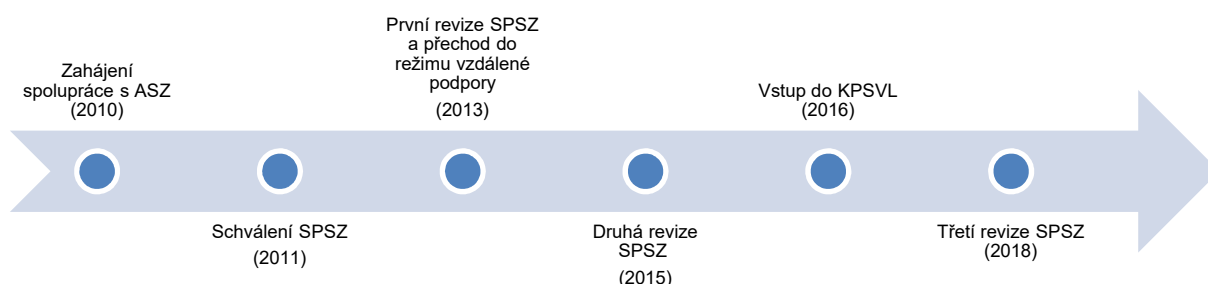
Zdroj: MPSV

3.3 Spolupráce obce Obrnice s ASZ

Obrnice vstoupily do spolupráce s ASZ v r. 2010. SPSZ vzniklo v roce 2011, v současnosti je platná již 3 revize tohoto dokumentu (SPSZ 2018-2021). V prvních letech spolupráce se podařilo realizovat několik investičních projektů a vznikla poměrně rozsáhlá síť sociálních služeb. Podle evaluační zprávy z roku 2015 se po celou dobu spolupráce dařilo udržet proces strategického plánování: „činnost jednotlivých aktérů je i nadále aktivní a intenzivní...“ (ST 2015, s. 11). Cílem této evaluační zprávy je zejména zhodnocení spolupráce po roce 2015. V roce 2016 vstoupily Obrnice do KPSVL, od té doby obec realizovala 4 projekty OPZ a jsou v režimu vzdálené podpory.

Členové LP: Obec Obrnice, Obrnické centrum sociálních služeb, základní a mateřská škola, Komunitní centrum Duhovka, Městská policie, Policie ČR, Technické služby a Společenství vlastníků jednotek (SVJ).

Schéma 1: Vývoj LP

4 Zadání a cíle evaluace a metodologie

Pro zhodnocení výsledků spolupráce obcí s Agenturou pro sociální začleňování byla zvolena dopadová evaluace založená na zjišťování dopadů uskutečněných intervencí. Dopady vznikají přímým i nepřímým působením výstupů realizovaných opatření. Existence dopadů je zkoumána pomocí evaluačních ukazatelů. Evaluační ukazatele jsou měřitelné indikátory, jejichž pomocí je zjišťováno, jaká změna (dopad) byla způsobena prostřednictvím realizovaných opatření. Evaluační ukazatele mohou být kvantitativní i kvalitativní povahy a jsou vytvářeny na základě expertních znalostí ASZ o jednotlivých tematických oblastech. Pro formulování evaluačních ukazatelů byla využita logika teorie změny.⁶ Východiskem teorie změny je strategický plán sociálního začleňování evaluované obce, který je analyzován logikou zachycenou níže ve schématu 2. Každé opatření nemusí, a obvykle nemá, svůj unikátní dopad. Často má více opatření jeden společný dopad.

Schéma 2: Postup při stanovování dopadů intervencí

V úvodní fázi evaluace lokality je vytvářen evaluační design, do něhož jsou zaneseny strategické a obecné cíle ze SPSZ, opatření, kterými jsou dosahovány, jejich výstupy a očekávané dopady spolu s evaluačními ukazateli. Realizované a nerealizované výstupy jsou zjišťovány za pomoci lokálního konzultanta či místních aktérů a dopady jsou definovány s ohledem na specifický kontext lokální situace. V případě některých intervencí – typicky u posilování kapacit sociálních služeb – zůstáváme při formulování dopadů spíše na úrovni výstupů, neboť zjišťování dopadů by vyžadovalo využití výrazně robustnějších výzkumných metod, než umožňuje evaluační proces v ASZ.

⁶ Viz *Rukověť evaluátora*, ASZ 2018.

Při evaluaci v obci Obrnice, která probíhala v prvním pololetí 2020, byly využity následující **výzkumné metody a techniky**:

- **polostrukurované rozhovory** se zainteresovanými aktéry, kratší telefonické rozhovory a dotazování prostřednictvím emailové korespondence (celkem 8 respondentů).⁷

- **desk research**

- **analýza dat**

- z veřejně přístupných zdrojů (*mapa exekucí, mapa kriminality, data MPSV, ČSÚ*),
- poskytnutá místními aktéry (*dokumentace soc. služeb aj.*).

Kontext výzkumu: Evaluační šetření probíhalo zpočátku standardním způsobem, od března však evaluaci ovlivnila opatření spojená s pandemií. Bylo tedy například třeba, aby proběhly rozhovory „na dálku“. Epidemie zasáhla evaluační šetření a zasahuje i do situace v lokalitě. Sociálně vyloučené děti mají v době epidemie horší podmínky pro studium, sociální služby fungují v nouzovém režimu a např. hledání zaměstnání se momentálně značně zkomplikovalo.

4.1 Evaluační otázky a evaluační kritéria

Jak již bylo uvedeno výše, účelem evaluace je posoudit míru naplnění cílů specifikovaných v SPSZ 2015 – 2018 a také dopady implementovaných opatření na cílovou skupinu. Posouzení dopadů není možné bez detailní analýzy jednotlivých opatření, resp. projektů, vždy s ohledem na jejich adresnost, relevanci a konzistenci vůči potřebám cílové skupiny, s ohledem na koordinaci s ostatními aktéry, a také s ohledem na podporu synergií relevantních pro podporu osob ohrožených sociálním vyloučením. Evaluace zároveň zohledňuje změny v oblasti sociálních (integračních) politik v lokalitě, včetně zhodnocení činnosti lokálního partnerství a podpory obdržené od ASZ.

Klíčové otázky, které navigují evaluaci, jsou strukturovány takto:

Dopady, resp. konsekvence přijatých opatření

- Vytvořila či přispěla opatření k dosažení dopadů?
- Které partikulární aspekty opatření přispěly k prosazení změn (pozitivních i negativních) v životě osob ohrožených sociálním vyloučením?
- Komu dopady opatření pomohly, jakým způsobem a za jakých okolností?
- Objevily se nějaké rozdíly v dopadech opatření na různé věkové, etnické či genderové skupiny osob?
- Lze realizovaným opatřením připsat dosažené změny?
- Objevily se nějaké nezamýšlené dopady (pozitivní a negativní) opatření, např. dopady na vztahy mezi příjemci a osobami, které nebenefitovaly z implementace opatření?
- Jaký byl vliv ostatních faktorů (nad rámec jednotlivých opatření), které ovlivnily dosažení cílů?

⁷ U jednotlivých citací označujeme respondenty takto: *aktér* (jde o osobu, která zná dění v lokalitě, ale nejde přímo o člena LP), *člen LP* (jde o místního aktéra, který se přímo podílel na aktivitách LP), *pracovník služby* (jde o pracovníka služby, který se přímo neúčastnil aktivit LP, pracovních skupin atp.).

- Jaké další investice jsou vyžadovány pro to, aby byla zajištěna udržitelnost výsledků dosažených v rámci opatření?

Adresnost a relevance

- Adresují opatření skutečné potřeby cílové populace osob?
- Byla opatření vhodně nastavena pro to, aby adresovala potřeby osob nejvíce ohrožených sociálním vyloučením?

Konzistence

- Je rozsah opatření z pohledu kapacit služeb konzistentní s potřebami osob ohrožených sociálním vyloučením v dané lokalitě?

Koordinace

- Změnila se koordinace mezi aktéry implementujícími jednotlivá opatření v dané lokalitě?
- Zapojily se domácnosti ohrožené sociálním vyloučením do (jiných) aktivit/opatření zaměřených na jejich podporu?

Udržitelnost

- Jaké jsou hlavní faktory (interní i externí), které pozitivně či negativně ovlivní udržitelnost opatření?

Klíčové otázky, které navigují evaluaci v oblasti hodnocení **lokálního partnerství a podpory obdržené od ASZ**, jsou následující:

- Jaké bylo očekávání klíčových aktérů od Lokálního partnerství?
- Jak klíčoví aktéři hodnotí proces přípravy SPSZ?
- Jak klíčoví aktéři hodnotí podporu poskytovanou ASZ? Jak spolupracují?
- Jaké hlavní úsilí nyní vyvíjí obec v oblasti přístupu k sociální problematice a sociálnímu vyloučení?
- Jak klíčoví aktéři hodnotí celkovou užitečnost SPSZ?
- Podařilo se zachytit všechny relevantní aktéry a zahrnout je do spolupráce?
- Měla jejich spolupráce efekt ve smyslu nových projektů nebo zvýšení kapacity již existujících?
- Je spolupráce udržitelná do budoucna?

Analytická část (kap. 6 – Hlavní zjištění) je členěna dle jednotlivých evaluačních kritérií, kde v jednotlivých podkapitolách evaluace usiluje o zodpovězení otázek uvedených výše.

4.2 Limity evaluace

Evaluace dopadů spolupráce ASZ a obcí se sociálně vyloučenými lokalitami naráží na několik zásadních limitů. Některé z nich jsou obecnými metodologickými problémy evaluace sociálních jevů, jiné se týkají specifik práce ASZ.

Specifickými omezeními vyplývajícími z povahy ASZ jako organizace a její činnosti, která jsme zmiňovaly již v předchozí kapitole, je zejména rozpor mezi tím, že **primární cílovou skupinou ASZ je obec a místní institucionální aktéři**, avšak zvolená evaluační metoda šetří dopady intervencí na sociálně vyloučené osoby, kteří jsou pro ASZ sekundární, tedy nikoliv bezprostřední, cílovou skupinou. Již z tohoto východiska vyplývá, že činnost ASZ může mít pouze **zprostředkovaný vliv na vznik dopadů** v sociálně vyloučených lokalitách. Zásadní roli v jejich uskutečnění má aktivita místních aktérů, kterou může ASZ podpořit, nemůže ji však zastoupit.

Problémem pro aplikaci dopadové evaluace je rovněž skutečnost, že strategické plány sociálního začleňování mnohdy nejsou vytvořeny ve vhodné logické struktuře, která by implikovala očekávané dopady. S tím souvisí také **absence průběžného monitoringu výstupů a sběru potřebných dat** a informací pro hodnocení změn stavu sociálního vyloučení či postupu průběhu sociální integrace.

Zároveň musíme vzít úvahu také komplexní povahu sociálního problému, jímž je sociální vyloučení. Do jeho vývoje, stejně jako obecně do vývoje společnosti, silně **intervenuje velké množství vnějších faktorů**, které ASZ, ale ani obce a jejich obyvatelé nemohou nijak ovlivnit. K vnějším intervenujícím faktorům můžeme přiřadit i **systémové nastavení** jednotlivých politik státu, které determinuje možnosti řešení různých aspektů sociálního vyloučení. Další důležitou skutečností, kterou musíme mít na mysli při hodnocení spolupráce obcí s ASZ, je to, že integrační procesy jsou dlouhodobé povahy a jejich výsledky se projevují až po delší době, od intervencí tedy nelze očekávat okamžitý dopad a změny v sociálně vyloučených lokalitách.

Jiný limit prováděné evaluace představuje **nedostatek dostupných relevantních dat** takřka ve všech oblastech intervencí, a to především dat vztažených k malým územním jednotkám a k identifikovaným sociálně vyloučeným lokalitám. Data, která jsou poskytována místními aktéry, pak mívají různou strukturu, obsah i validitu. Navíc je obvykle nelze ověřit z jiných zdrojů.

S ohledem na uvedená obecná i specifická metodologická omezení je při evaluaci kladen důraz na **kvalitativní zkoumání**, které umožní podat hlubší kontextuální hodnocení dopadů intervencí a vytvořit co nejdůvěrnější obraz stavu lokality.

4.3 Tematické zúžení evaluace SPSZ

Po provedení několika pilotních evaluací se ukázalo, že komplexní evaluace, tj. evaluace dopadů všech realizovaných cílů a opatření SPSZ, je kapacitně náročná a tato náročnost s velikostí města obvykle stoupá. Zároveň opatření v některých tematických oblastech mají menší rozsah a záběr a jejich vliv na celkovou situaci v dané oblasti je menší a zároveň předvídatelný i bez podrobné evaluace. Proto evaluační tým po diskuzi s řídicím orgánem projektu OPZ přistoupil k tematickému zúžení každé evaluace. **Další evaluační zprávy včetně této se proto zaměří vždy na zhodnocení vybrané oblasti či oblastí** (na základě tematických oblastí řešených Agenturou pro sociální začleňování). Při výběru této oblasti bude

přihlédnuto ke specifickým evaluované lokality – rozsah opatření tematické oblasti v dané lokalitě a rozsah naplněných opatření, další plánované zaměření obce v oblasti sociálního začleňování – i k zajištění pestrosti evaluovaných témat napříč lokalitami.

Při tematickém zúžení evaluace v Obrnicích jsme se řídili zejména tím, v které oblasti bylo realizováno nejvíce opatření. Z tohoto důvodu byla zvolena **oblast bezpečnosti**. Zároveň bylo žádoucí, aby evaluace postihla všechny tři projekty OPZ, které vzešly ze SPSZ a byly realizovány v rámci KPSVL.⁸ Proto jsou evaluovány také dva projekty, které se průřezově dotýkají i oblasti zaměstnanosti a bydlení.

Tato evaluační zpráva se tedy věnuje zejména oblasti bezpečnosti, ale postihuje i některá opatření z oblasti bydlení a zaměstnanosti. Oblast vzdělávání ponecháváme stranou. Tématu vzdělávání bude věnována evaluační zpráva specificky zaměřená na oblast vzdělávání, které je předmětem realizace komplementárního projektu ASZ hrazeného z OP VVV.⁹

⁸ 1. Na cestě k integraci v Obrnicích a okolí – projekt zahrnuje terénní programy, odborné sociální poradenství a NZDM (realizátor OCSS). 2. S rodinou na cestě k integraci – projekt financuje službu SAS (realizátor OCSS). 3. Prevence kriminality v Obrnicích a okolí – projekt financoval APK a domovníka (realizátor obec).

⁹ *Inkluzivní a kvalitní vzdělávání v územích se SVL*, Reg. č.: CZ.02.3.62/0.0/0.0/15_001/0000586

5 Evaluované priority a cíle SPSZ

V této kapitole uvedeme monitoring plnění cílů SPSZ 2015-2018 v oblasti bezpečnosti. Vzhledem k tomu, že se dva evaluované projekty dotýkají i oblasti bydlení a zaměstnávání, uvedeme zde též monitoring plnění cílů těchto dvou oblastí.

5.1 Bezpečnost

Tab. 3: Priority, cíle a naplňování opatření v oblasti bezpečnosti

4.1 Priorita	Zajistit bezpečí obyvatel SVL i obyvatel mimo ně a posílit pocit bezpečí obyvatel obce
<i>4.1.1 Hlavní cíl</i>	<i>Pocit bezpečí v Obrnicích se každým rokem zvyšuje</i>
Specifické cíle	Realizace
Je zajištěno pokračování činnosti 4 asistentů prevence kriminality	Cíl je naplňován. V obci působí 5 APK a tento záměr trvá i do dalšího období.
Je zajištěno pokračování činnosti stávajících domovníků a navýšení jejich počtu	Ve dvou obecních domech je nyní dostačující jedna pozice domovníka. O dalším navýšení se uvažuje.
Od ledna 2016 pokračuje činnost 2 TP pod obcí	Pracovníci již nepůsobí pod obcí, ale v rámci OCSS. Terénní pracovníci jsou 4.
Pokračuje fungování oddělení PČR v lokalitě nad MŠ (Nová výstavba č. p. 226)	Cíl je naplňován, mezi aktéry probíhá intenzivní spolupráce, obec je dlouhodobě spokojena se spoluprací s PČR.
Pokračuje činnost MP Most v Obrnicích	Cíl je naplňován.
Modernizace kamerového systému	Cíl je částečně naplňován – dochází k postupné modernizaci.
<i>4.1.2 Hlavní cíl</i>	<i>Narůstá důvěra obyvatel sociálně vyloučených lokalit v PČR a MP</i>
Specifické cíle	Realizace
Zástupci PČR a MP se prezentují 3x ročně dětem již od předškolního věku (pozn.: v MŠ, na ZŠ, v NZDM aj.)	Cíl je naplňován. S policií pravidelně spolupracují školy i NZDM.
4.2 Priorita	Zajistit zdravý osobnostní vývoj dětí a mládeže v sociálně vyloučených rodinách (zdravé rodinné klima)
<i>4.2.1 Hlavní cíl</i>	<i>Vytvoření nabídky aktivit na zvyšování sociálních a rodičovských kompetencí</i>
Specifické cíle	Realizace
Od roku 2016 je pro celou obec zajištěno poskytování služby SAS v objemu 3 pracovníků na 30 smluv ročně	Cíl je naplňován, OCSS zaměstnává 4 sociálně aktivizační pracovníky. (3,1 úvazku)

Od roku 2016 je pro celou obec zajištěno poskytování služby TP v objemu 4 pracovníků na 50 klientů ročně	Cíl je naplňován, OCSS zaměstnává 4 terénní pracovníky. (2,5 úvazku)
Je zajištěno pokračování konání případových konferencí SAS a OSPOD dle potřeby	Cíl je naplňován. Spolupráce SAS a OSPOD se v roce 2017 týkala deseti rodin, pracovníce SAS se zúčastnily 4 případových konferencí. V současnosti je realizován nový projekt OPZ, v jehož rámci jsou organizovány případové konference.
Je zajištěno pokračování činnosti psychologa v NZDM v potřebné míře a bezplatného využívání jeho služeb klienty	Cíl není naplňován, po skončení projektu chybí finanční i personální zdroje na tuto pozici.
4.3 Priorita	Předcházet závislostem, účinně řešit jejich následky a podporovat zdravý životní styl
<i>4.3.1 Hlavní cíl</i>	<i>U 100 dětí a mládeže ročně jsou od ledna 2016 učiněny kroky vedoucí k předcházení užívání OPL, ke snížení závadového chování dětí a mládeže (kriminálnosti, patologie, záškoláctví...)</i>
Specifické cíle	Realizace
Od 2016 je zajištěn program primární prevence pro školy, NZDM a Duhovka, jímž je zasaženo 100 dětí ročně (sekundární a terciární prevenci zajišťuje K-centrum v Mostě)	Cíl je naplňován. Preventivní programy probíhají na ZŠ a v NZDM. V případě potřeby jsou uživatelé přesměrováváni na K-centrum v Mostě.
Ročně se 100 dětí účastní volnočasových a zájmových aktivit nebo je klientelou NZDM	Cíl byl naplněn. V roce 2017 bylo v NZDM uzavřeno 33 smluv o poskytování soc. služby a 25 dohod. Celkem v roce 2017 byla poskytnuta pomoc 105 uživatelům na smlouvu a 40 uživatelům na dohodu. V r. 2018 to bylo 137 uživatelů a v r. 2019 to bylo 154 uživatelů.
4.4 Priorita	Zlepšení soužití a zapojení veřejnosti do dění
<i>4.4.1 Hlavní cíl</i>	<i>Ročně proběhne minimálně 10 společensko-kulturních a sportovních akcí na podporu komunitního života v obci se zapojením co největšího počtu obyvatel Obrnic</i>
Specifické cíle	Realizace
V roce 2015 proběhne příměstský tábor pro minimálně 25 dětí (Duhovka).	Cíl byl naplněn, tábor byl realizován.
Ročně proběhne minimálně 10 akcí (společenské, kulturní, sportovní – maškarní, den dětí, masopust, divadlo, aj.) na podporu komunitního života v obci.	Cíl je naplňován. Pravidelně se konají Obrnické slavnosti, Mikulášská nadílka, Vánoční besídka, divadelní představení, pálení čarodějnic, Den dětí, a mnoho dalších akcí v režii obce nebo OCSS.
1x měsíčně je vydán Obrnický maják a jsou využívány další kanály pro informování a komunikaci s občany a veřejností	Cíl je naplňován, aktuální čísla majáku včetně archivu od roku 2014 lze vyhledat na: http://www.ocss.cz/obrnicky-majak/ .

	OCSS, ZŠ i obec má své aktualizované webové stránky.
--	--

V kapitole bezpečnost si LP stanovilo tyto priority:

- Zajistit bezpečí obyvatel SVL i obyvatel mimo ně a posílit pocit bezpečí obyvatel obce.
- Zajistit zdravý osobnostní vývoj dětí a mládeže v sociálně vyloučených rodinách (zdravé rodinné klima).
 - Předcházet závislostem, účinně řešit jejich následky a podporovat zdravý životní styl.
 - Zlepšení soužití a zapojení veřejnosti do dění.

Z monitoringu z roku 2018 vyplývá, že bylo splněno cca 84% specifických cílů v oblasti bezpečnosti (splněno 12, částečně splněno 3, nesplněno 1).

5.2 Bydlení

Tab. 4: Priority, cíle a naplňování opatření v oblasti bydlení

1.1 Priorita	Zajistit standardní a stabilní bydlení pro nízkopříjmové skupiny obyvatel
<i>1.1.1 Hlavní cíl</i>	<i>Do roku 2018 vznikne v obci 16 bytů v rámci sociálního bydlení</i>
Specifické cíle	Realizace
Do konce roku 2017 proběhnou stavební úpravy 4 bytových jednotek v panelovém domě č. p. 198 (velké sídliště) a stavební úpravy 6 bytových jednotek v panelovém domě č. p. 211 a 212, čímž vznikne 10 bytů	Cíl zatím nesplněn, obec nechce realizovat sociální bydlení dříve, než bude v platnosti Zákon o sociálním bydlení, z kterého bude zřejmé, kolik sociálních bytů má obec pro své občany mít.
Do konce roku 2017 je dokončena výstavba nízkopodlažního domu s 6ti malometrážními byty (demolice zdevastovaného a vybydleného panelového domu č. p. 196/197 a na původních základech výstavba nízkopodlažního bytového domu).	Opatření je realizováno jen částečně – vybydlený dům byl zdemolován, na jeho místě je travnatá plocha.
<i>1.1.1 Hlavní cíl</i>	<i>Do konce roku 2018 dojde k vyřešení problematiky s poskytováním a cenou tepla (v rámci bytových domů Velkého a Malého sídliště, MŠ, ZŠ, ICVA, NZDM, bytového domu č. p. 128, objektu PČR, sportovní haly TJ Sokol)</i>
Specifické cíle	Realizace
Do konce roku 2018 bude vyřešena stávající problematická situace nebo nalezena vhodná alternativa odebírání tepla.	Cíl byl splněn (dohoda s původním poskytovatelem).
<i>1.1.2 Hlavní cíl</i>	<i>Do konce roku 2018 dojde k vyřešení problematiky s poskytováním a cenou tepla (v rámci bytových domů Velkého a Malého sídliště, MŠ, ZŠ, ICVA, NZDM,</i>

	<i>bytového domu č. p. 128, objektu PČR, sportovní haly TJ Sokol)</i>
Specifické cíle	Realizace
Do konce roku 2018 bude vyřešena stávající problematická situace nebo nalezena vhodná alternativa odebírání tepla.	Cíl splněn.
1.2 Priorita	Zajistit zlepšení sousedských vztahů a vzájemného soužití obyvatel jednotlivých domů
<i>1.2.1 Hlavní cíl</i>	<i>Obyvatelé obce Obrnice se podílejí na zvyšování kvality bydlení v obci</i>
Specifické cíle	Realizace
V následujících letech pokračují domovníci v obecních domech č. p. 198, 210-212, nově působí domovníci v domech mimo vlastnictví obce, od roku 2018 provázáno domovníctví se sociálním bydlením.	Obec má ve vlastnictví dva panelové domy, 1 osoba na pozici domovníka je dostačující. Cíl zůstává v platnosti, je snaha o zavedení institutu domovníka i mimo obecní domy.
V následujících letech pokračuje činnost asistentů prevence kriminality.	Cíl je splněn, je třeba zachovat činnost ve stejném rozsahu i v příštích letech.
Alespoň 1x za rok nebo dle potřeby jsou pořádány domovní schůze v obecních domech, č. p. 198 (OCSS), v domech s SVJ (participace nájemníků na správě domu).	Cíl je naplňován. Domovní schůze probíhají pravidelně, účastní se jich zástupci obce.
Do konce roku 2018 vznikne spolek sdružení společenství (zastřešující platforma) vlastníků (pozn. záležit., zda vzniknou Technické služby).	Cíl je částečně splněný. Technické služby jsou zřízené, spolek sdružení vlastníků zatím není zřízen (a neplánuje se jeho zřízení).
<i>1.2.2 Hlavní cíl</i>	<i>Mít přehled o obyvatelích stěhujících se do bytů na území obce Obrnice</i>
Specifické cíle	Realizace
V průběhu roku 2016 nastavit spolupráci a komunikaci se soukromými vlastníky bytů, mapovat situaci a vytvořit efektivní informační systém.	Cíl je naplňován jen z části: 1x měsíčně byly pořádány schůze Výboru pro prevenci kriminality (v rámci projektu OPZ). Výbor byl na konci roku 2019 ukončen, komunikace se soukromými vlastníky se nedaří. Podle pracovníků obce „nechtějí komunikovat“.
Získat co největší počet bytů zpět do vlastnictví obce.	Cíl je naplňován. Obec však nyní důsledně zvažuje, v jakých vchodech to má smysl (vlastnictví malého množství bytů v jednom vchodě neumožňuje obci příliš ovlivnit situaci v domě).
<i>1.2.3 Hlavní cíl</i>	<i>Realizace programů pro posilování kompetencí lidí k řádnému užívání bytových jednotek</i>
Specifické cíle	Realizace
Dle potřeby probíhají individuální konzultace k posílení kompetencí uživatelů bytových jednotek.	Cíl je naplňován. Služby na podporu bydlení využívá 90 osob.

	V rámci NZDM si v roce 2017 našlo bydlení a úspěšně jej udržuje 6 osob. V rámci OSP bylo poskytnuto celkem 793 intervencí, především v oblasti dluhů, bydlení a zaměstnání. V rámci SAS bylo poskytnuto celkem 777 intervencí, v oblasti bydlení se jedná především o nově příchozí rodiny, které se nastěhují do vybydlených bytů. V r. 2020 započala realizace nového projektu OPZ na podporu rodin v krizi – v rámci projektu se pořádají případové minikonference.
1.3 Priorita	Vytvoření systému sociálního bydlení
<i>1.3.1 Hlavní cíl</i>	<i>Do roku 2018 existuje v obci 16 sociálních bytů pro různé cílové skupiny a je tak zajištěno kvalitní a standardní bydlení</i>
Specifické cíle	Realizace
Do 2016 dojde k aktualizaci dokumentů nakládání s bytovým fondem v obci a dopracování koncepce bytové politiky obce – Strategie nakládání s bytovým fondem v obci Obrnice.	Cíl zatím nebyl splněn.
Do konce roku 2018 dojde k vyčlenění 16 obecních bytů pro různé CS v rámci sociálního bydlení.	Cíl zatím nesplněn, obec nechce realizovat sociální bydlení dříve, než bude v platnosti Zákon o sociálním bydlení, z kterého bude zřejmé, kolik sociálních bytů má obec pro své občany mít.
<i>1.3.2 Hlavní cíl</i>	<i>Podpora programů prevence ztráty bydlení</i>
Specifické cíle	Realizace
Od ledna 2016 je zabezpečeno pokračování odborného sociálního poradenství včetně dluhového poradenství.	Cíl je naplňován. V roce 2017 bylo uzavřeno 32 smluv s uživateli, celkem proběhlo 793 intervencí. V r. 2018 bylo podpořeno 119 uživatelů, v r. 2019 to bylo 114 uživatelů.
Pokračování činnosti referenta vymáhání pohledávek	Cíl je naplňován, na Obecním úřadě je pro tuto oblast vyčleněna pracovnice, tato aktivita se významně podílí na snižování zadluženosti osob v oblasti bydlení.

V kapitole bydlení si LP stanovilo tyto priority:

- Zajistit standardní a stabilní bydlení pro nízkopříjmové skupiny obyvatel
- Zajistit zlepšení sousedských vztahů a vzájemného soužití obyvatel jednotlivých domů
- Vytvoření systému sociálního bydlení

Z monitoringu z roku 2018 vyplývá, že bylo splněno cca 64% specifických cílů v oblasti bydlení (splněno 8, částečně splněno 2, nesplněno 4).

5.3 Zaměstnanost

Tab. 5: Priority, cíle a naplňování opatření v oblasti zaměstnanosti

2.1 Priorita	Vybatit dlouhodobě nezaměstnané osoby (a mladé lidi) kompetencemi nezbytnými pro vstup na legální trh práce
<i>2.1.1 Hlavní cíl</i>	<i>Minimálně 40 osob ročně je připraveno na pracovní trh prostřednictvím dotovaných forem zaměstnání (VPP, SÚPM, VS)</i>
Specifické cíle	Realizace
40 osob ročně vykonává VPP u obce	Cíl je naplňován, avšak VPP spadají pod Technické služby. V roce 2015 bylo zaměstnáno 40 osob v roce 2016 celkem 54 osob a k září 2017 pracovalo na VPP 31 lidí. Od té doby jsou tyto pozice zřizovány v rámci Technických služeb.
2 osoby ročně vykonávají SÚPM u dalších subjektů (K srdci klíč)	Realizátor již v obci nepůsobí. U jiných organizací bylo v roce 2015 zaměstnáno 5 osob, v roce 2016 jeden člověk. V roce 2019 to byly 2 osoby na SÚPM.
10 osob ročně vykonává VS	Cíl je naplňován. V roce 2017 vykonávalo veřejnou službu 46 osob.
<i>2.1.2 Hlavní cíl</i>	<i>34 osob je do 2018 připraveno pro trh práce díky pracovnímu poradenství</i>
Specifické cíle	Realizace
10 osob ročně je motivováno a vybaveno základními dovednostmi díky sociálním službám (SAS, TP, OSP, NZDM).	Cíl je naplňován. Pracovní poradenství je poskytováno především v NZDM, celkem 18 uživatelů si našlo zaměstnání. V rámci terénních programů našlo práci 15 uživatelů. Pracovní poradenství je řešeno také v rámci SAS a OSP, díky kterému našlo práci 6 osob (data za r. 2017).
Minimálně 5 osob ročně je motivováno a vybaveno základními dovednostmi v regionálních individuálních projektech ÚP.	Cíl je naplňován, spolupráce probíhá.
<i>2.1.3 Hlavní cíl</i>	<i>20 osob je do roku 2018 připraveno na pracovní trh prostřednictvím vykonání praxe</i>
Specifické cíle	Realizace
10 osob získá v roce 2017 praxi díky podmínce 10%	Obec přehodnotila tento cíl, v současnosti ani v budoucnu nebude tento záměr realizován.
2.2 Priorita	Kvalifikovat dlouhodobě nezaměstnané pro konkrétní pracovní pozice
<i>2.2.1 Hlavní cíl</i>	<i>15 osob do roku 2018 získá kvalifikaci prostřednictvím rekvalifikačních kurzů</i>
Specifické cíle	Realizace
5 osob ročně se rekvalifikuje prostřednictvím regionálních individuálních projektů ÚP.	O rekvalifikaci již není ze strany klientů zájem, záměr nebude realizován.

10 osobám ročně je díky sociálním službám zprostředkována rekvalifikace.	O rekvalifikace již není ze strany klientů zájem, záměr nebude realizován.
2.3 Priorita	Nabídnout dlouhodobě nezaměstnaným uplatnění na legálním trhu práce
<i>2.3.1 Hlavní cíl</i>	<i>Do roku 2017 jsou vytvořeny podmínky vhodné pro zaměstnávání místních lidí</i>
Specifické cíle	Realizace
Od roku 2017 je zadávání veřejných zakázek s podmínkou 10% pro dlouhodobě nezaměstnané ve směrnici obce doprovázeno nabídkou předvýběru zaměstnanců pro zaměstnavatele (seznam zájemců o zaměstnání).	Obec přehodnotila tento záměr, cíl není naplňován.
Od roku 2016 pokračuje spolupráce s místními firmami a s jinými subjekty, které poskytují pracovní místa osobám dlouhodobě nezaměstnaným (EDUARD, No. 1, Family, k. c. Duhovka, TJ SOKOL)	Cíl je průběžně naplňován. Ve spolupráci OCSS a No. 1. Family byl již zaměstnán 1 uživatel NZDM (2017). Spolupráce s dalšími subjekty pokračuje.
Do konce roku 2017 jsou zřízeny Technické služby obce	Cíl je splněn.
<i>2.3.2 Hlavní cíl</i>	<i>Od roku 2016 do roku 2018 je ročně zaměstnáno z řad obtížně zaměstnatelných obyvatel Obrnic 55 osob</i>
Specifické cíle	Realizace
5 osob je ročně zaměstnáno prostřednictvím podporovaných pracovních míst v projektech ÚP.	Cíl není naplňován, neboť o tato místa není v Obrnicích zájem.
Minimálně 40 osob je ročně zaměstnáno na VPP/SÚPM/VS obce a jiných subjektů.	Cíl je naplňován kromě organizace K srdci klíč, která již nepůsobí v Obrnicích. V roce 2015 bylo zaměstnáno 40 osob a k září 2017 pracovalo na VPP 31 lidí.
Do roku 2018 je 10 osob zaměstnáno prostřednictvím veřejných zakázek obce s podmínkou 10%	Obec přehodnotila tento záměr, cíl není naplňován.
Minimálně 6 osob je ročně zaměstnáno pod obcí jako APK, domovníci, správci aj.	Cíl je naplňován. Domovníci: Pro dva obecní domy je dostačující jeden domovník, který zde nyní působí. Noví domovníci: Cíl bude aktuální po případném schválení Zákona o sociálním bydlení.

V kapitole zaměstnávání si LP stanovilo tyto priority:

- Vybavit dlouhodobě nezaměstnané osoby (a mladé lidi) kompetencemi nezbytnými pro vstup na legální trh práce
- Kvalifikovat dlouhodobě nezaměstnané pro konkrétní pracovní pozice
- Nabídnout dlouhodobě nezaměstnaným uplatnění na legálním trhu práce

Z monitoringu z roku 2018 vyplývá, že bylo splněno cca 47% specifických cílů v oblasti zaměstnanost (splněno 6, částečně splněno 2, nesplněno 7).

Monitoring plnění cílů SPSZ ukazuje, že lokálnímu partnerství se daří nejlépe realizovat opatření v oblasti bezpečnosti (příslušná kapitola SPSZ nesla název *Prevence sociálně patologických jevů a bezpečnost*) a robustní intervence probíhají také na poli sociálních služeb. To jsme zohlednili i při tematickém zúžení evaluace.

6 Hlavní zjištění

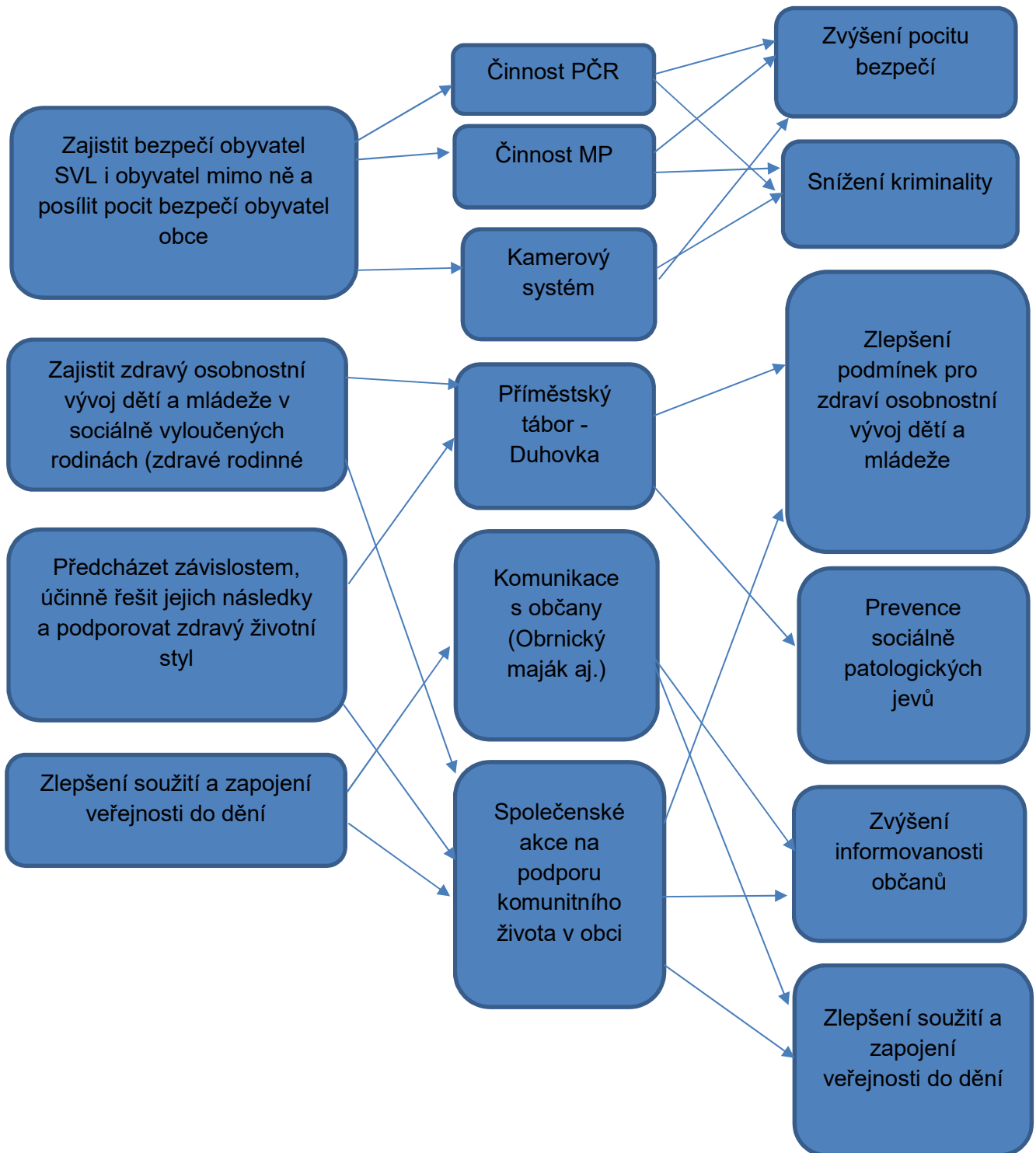
6.1 Dopady evaluovaných opatření podle SPSZ a jejich zhodnocení

V návaznosti na SPSZ 2015-2018 byly v Obrnicích realizovány 3 projekty OPZ, z nichž 2 byly zaměřeny na sociální služby a jeden na bezpečnost. Z monitoringu plnění cílů SPSZ také vyplynulo, že v oblasti bezpečnosti bylo nejvíce realizovaných opatření. Proto jsme evaluaci zúžili na oblast *bezpečnosti*, ale zaměříme se také na dva projekty OPZ, které v SPSZ spadají do více oblastí.

Vzhledem k tomu, že dopady posuzovaných sociálních služeb zasahují i jiné oblasti než jen bezpečnost, budeme se věnovat nejdříve dopadům těch opatření, která byla realizována v rámci kapitoly bezpečnost, ale nebyla realizována v rámci zmíněných třech projektů. Dopadům těchto tří projektů se budeme věnovat zvlášť v následujících podkapitolách.

6.1.1 Dopady opatření realizovaných v oblasti bezpečnosti

Schéma 3: Cíle SPSZ, opatření a dopady v oblasti bezpečnosti

Činnost policie v Obrnicích

V Obrnicích je služebna **státní policie**, kde je dostatečný počet sloužících policistů. Místní aktéři si spolupráci s policií pochvalují. Policie efektivně komunikuje s relevantními aktéry (asistenti prevence kriminality, terénní pracovníci aj.). Státní policie se také podílí na preventivních programech (zejména ve spolupráci se ZŠ a NZDM).

Poměrně dobře probíhá také spolupráce s **městskou policií** v Mostě, která do Obrnic zajíždí. Městská policie má také na starosti místní **kamerový systém**, který je postupně modernizován, což je v souladu s cíli SPSZ. V poslední revizi SPSZ zaznělo, že „obec není s činností MP úplně spokojená“.¹⁰ Někteří aktéři by např. uvítali častější zajíždění hlídek MP do Obrnic.

Celkově však bylo působení policie v Obrnicích hodnoceno pozitivně: „Takže spolupráce s policií je velmi dobrá“ (člen LP 2). Kvalitní spolupráce s policií má dopady na pocit bezpečí obyvatel, snižování kriminality a celkově na kvalitu soužití v obci.

Příměstské tábory

Příměstské tábory organizuje dlouhodobě komunitní centrum Duhovka, které je finančně podporováno obcí. Příměstské tábory navazují na celoroční aktivity centra, kde děti ze SVL tráví volný čas a rozvíjejí se v mnoha směrech. V minulosti bylo centrum schopné získat část prostředků na své fungování od zahraničního sponzora (díky propojení s jednou křesťanskou církví v USA). Centrum Duhovka jeví také dlouhodobý nezájem se účastnit projektů, důvodem je zejména obava z administrativy spojené s projekty.

Dopady příměstských táborů jsou zejména v oblasti prevence sociálně patologických jevů a podpoře zdravého osobnostního rozvoje dětí a mládeže. Tábory též podporují rozvoj sociálních kompetencí, sebedůvěry a hodnot.

Společenské akce

V obci se koná ročně řada společenských akcí, které mají za cíl podpořit komunitní život v obci: Pravidelně se konají Obrnické slavnosti, Mikulášská nadílka, Vánoční besídka, divadelní představení, pálení čarodějnic, Den dětí, a mnoho dalších akcí v režii obce nebo OCSS.¹¹ Tyto akce mají dopad na kvalitu soužití v obci a překonávání bariér mezi sociálně vyloučenými a ostatními obyvateli obce. Význam těchto akcí pro pocit sounáležitosti obyvatel zdůrazňuje např. bývalá starostka Drahomíra Miklošová (TEDx 2013).¹² Paní Miklošová byla také naprosto zásadním aktérem při prosazování inkluzivních opatření v Obrnicích.

Komunikace s občany

Z hlediska komunikace s občany mají Obrnice výhodu, že jsou menší obcí. K dobré komunikaci s občany přispívají významně asistenti prevence kriminality a terénní pracovníci. OCSS dokonce někdy využívá stánek, který stojí na ulici a občané se tam na pracovníky

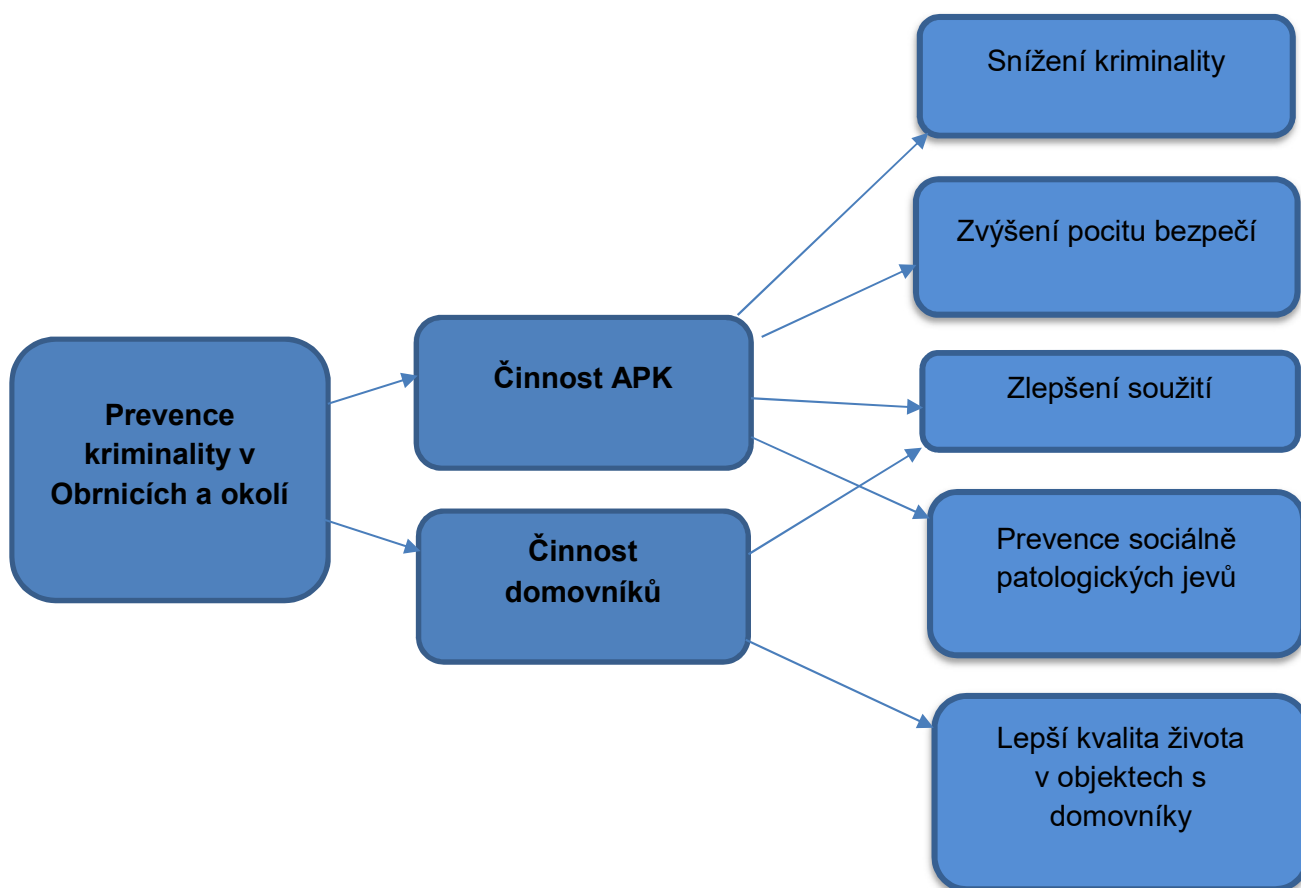
¹⁰ Výhrady zaznívají vůči plnění povinností MP směrem k občanům.

¹¹ Evaluační zpráva (Gojová 2015, s. 35), která zkoumala integrační politiky v několika obcích, upozorňuje na „malý nebo žádný důraz na podporu aktivit/projektů podporujících kontakt obyvatel SVL a jejího okolí.“ V tomto směru se Obrnice vymykají.

¹² Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=E3m4w5Pe7Qk>

mohou obracet. Dalším komunikačním kanálem je Obrnický maják, což jsou místní noviny (měsíčník). Maják je tisknut cca ve 100 kusech a umisťován na strategická místa v obci (obecní úřad, škola, na středisku atp.) - maják má také online verzi.¹³ Občané jsou touto cestou informováni o dění v obci, ale také o činnosti sociálních služeb.

Schéma 4: Projekt Prevence kriminality, aktivity, dopady

¹³ Jedno z posledních čísel bylo věnováno koronaviru – dostupné z: <http://ocss.cz/data/uploads/majak/2020/duben20special.pdf>

APK

Asistenti prevence v Obrnicích působí již cca 8 let, postupně se navyšoval jejich počet až k současným 5 (2 v projektu MV a 3 z projektu OPZ). Obci se daří opakovaně získávat prostředky na jejich provoz z různých zdrojů. Asistenti jsou zaměstnanci obce a mají přiděleného mentora městské policie, který je zaškoluje a podílí se na koordinaci jejich činnosti. Asistenti působí převážně v prostorách sídliště, hlídají, kontrolují udržování veřejného pořádku, informují občany, odkazují je na další služby, mohou doprovázet terénní pracovníky při návštěvě klientů atp.

„Asistenti se věnovali terénní práci v obci, řešili problémy vyskytující se v sídlišti, spolupracovali s OCSS a dalšími organizacemi v obci.“ V rámci projektu je pro asistenty „zajištěna externí supervize a po celou dobu na asistenty dohlížel jejich mentor spolu s vedením obce Obrnice“ (ZZoR 2019).

Respondenti evaluačního šetření hodnotili činnost asistentů velice pozitivně. Respondenti vnímají kauzální souvislost mezi činností asistentů a snižující se kriminalitou. Dále zmiňovali jejich dopad na informovanost občanů, či prevenci sociálně patologických jevů. „Mají vliv i na pocit bezpečí, hromada lidí se na ně obrací a mají tu důvěru, takže v tomto svou roli určitě plní“ (člen LP 2). Celkově asistenti přispívají k lepší kvalitě soužití v obci a jeden respondent se dokonce vyjádřil, že si to bez nich už v obci nedovede představit. Přispívají prý také ke snížení výskytu přestupkové činnosti (člen LP 2).

Počty asistentů jsou hodnoceny jako dostatečné, podle jednoho z respondentů by jich v letních měsících mohlo být více. „Pokud jde o počty, tak jich máme 5, což stačí přes zimu, ale v létě by bylo optimum 8, aby mohli vycházet třeba i večer, kvůli nočnímu klidu atp.“ (člen LP 4).

Snad jediná výhrada, která v rámci evaluačního šetření vůči jejich činnosti zazněla, se týkala toho, že jsou někdy příliš přísní. Občas je prý v tomto směru usměrňuje, či uklidňuje sama policie. „Oni jsou někteří až moc aktivní, ono je to na jednu stranu dobré, ale na druhou ne. Např. z poslední doby to byl případ roušek, někdo jde na procházku a široko daleko nikdo není a oni za nimi běží a upozorňují je, aby si nasadili roušku“ (člen LP 2).

Domovník

Takto popisuje činnost domovníků SPSZ (2015): „V obecních domech fungují domovníci, kteří pomáhají v domě zajišťovat pořádek, zamezují znehodnocování nemovitosti, přispívají ke zvyšování pocitu bezpečí nájemníků a vytváření si lepšího vztahu k místu, kde žijí. Činnost domovníků se v obci osvědčila, proto je jedním ze specifických cílů tohoto plánu zajistit pokračování jejich činnosti a následně navýšení počtu domovníků v souvislosti se sociálním bydlením a využitím domovníků i mimo obecní domy“ (s. 29-30).

V obci nyní působí jedna domovnice na větší úvazek (momentálně jde o celý úvazek – částečně placeno obcí, částečně díky projektu MV). Podle SPSZ (2018) je pro potřeby ve dvou obecních domech nyní dostačující jedna pozice domovníka. S více domovníky se počítalo, pokud by vznikl zákon o sociálním bydlení a obec budovala systém prostupného bydlení.

Občany je tato pozice hodnocená dobře (člen LP 1), přispívá k udržování pořádku v přidělených objektech, zprostředkovává komunikaci obyvatelů s obcí, komunikuje ale také s APK a terénními pracovníky, podporuje zachovávání nočního klidu a celkově přispívá k prevenci sociálně patologických jevů. „Situace v těchto domech je klidnější než v domech

ostatních, které jsou ve vlastnictví soukromých osob nebo společenství vlastníků, přesto i zde řeší domovník občasně konflikty, rušení nočního klidu, vandalismus, nepořádek na chodbách a v okolí domů“ (ZZoR 2019). Domovník také podporuje komunitní práci (ST 2015, s. 16).

Shrnutí dopadů v oblasti bezpečnosti

Během trvání LP došlo v Obrnicích k značným pokrokům v oblasti bezpečnosti, k těmto změnám pozitivně přispěla i podpora ASZ. Zavedli se APK, domovníci/preventisté, je zde přítomna městská i státní policie, obec aktivně komunikuje s občany a podporuje komunitní život v obci.

Kriminalita v Obrnicích v posledních letech klesá a zároveň se zvyšuje objasněnost. V roce 2019 dosáhla objasněnost 73% (zdroj: *Mapa kriminality – dostupné z: www.mapakriminality.cz*).

Celkově je bezpečnostní situace v Obrnicích dobrá, na tomto stavu mají podle evaluačního šetření podíl i opatření realizovaná v návaznosti na SPSZ. V Obrnicích probíhal před dvěma lety velký výzkum bezpečnosti, výzkum poukázal na to, že v Obrnicích je poměrně nízká míra „znepokojení kriminalitou“.¹⁴

Přes značné pokroky přetrvávají problémy s drobnými krádežemi, porušováním nočního klidu, zneužívání návykových látek (hlavně alkohol a marihuana). Problémem je také lichva a celkově obchod s chudobou.

Místní aktéři se naučili během trvání LP jak funkčně pracovat s daty, svépomocí dokonce vytvářejí analýzy, které používají jako podklady pro podávání projektů, nebo pro efektivnější fungování zavedených opatření. Např.: „Data zjištěná v pocitové mapě ‚Bojím se‘ jsou využita pro efektivní práci APK“ (dotazník LP, potřeby CS 2016). Mapa kupříkladu ukázala, že lidé se necítí bezpečně na místě, kde bydlí lichváři (rozhovor s LK).

V roce 2016 a 2019 proběhla dotazníková šetření, kterých se účastnilo v obou letech více než 200 respondentů a provádělo ho OCSS. Data sebraná v těchto letech byla také navzájem komparována. Z komparace vyplynulo např. to, že se situace v obci lepší jak po stránce ekonomické, tak po stránce pocitu bezpečí. Z výzkumu také vzešlo, že obyvatelé považují za důležité, aby vznikl v Obrnicích volnočasový klub pro děti ve věku 6-14 let. Ukázalo se také, že situace „v obci je ze strany služeb dobře zmapována a podchycena (lidé znají poskytované služby, obracejí se na ně s důvěrou)“ (dotazník LP, potřeby CS 2016).

Pozitivní vývoj v oblasti bezpečnosti nevyplývá jen ze zmíněného šetření, ale také např. z vývoje počtu přestupků.

Tab. 6: Vývoj přestupků

Přestupky	2017	2018	2019
Majetek	33	30	18
Násilí	18	17	10
Doprava	187	90	57
Ostatní, veřejný pořádek	7	18	4
CELKEM	245	155	89

Zdroj: Statistiky od Policie ČR

¹⁴ Autoři studie přitom upozorňují, že tento ukazatel spíše souvisí s velikostí obce, než s velikostí SVL (Toušek 2018, s. 61).

6.1.2 Dopady projektů zaměřených na rozvoj sociálních služeb

Schéma 5: Projekt Na cestě k integraci, aktivity, dopady

Projekt **Na cestě k integraci v Obrnicích a okolí** navazuje na předchozí projekty, které byly realizovány před vstupem Obrnic do KPSVL. Realizátorem je *Obrnické centrum sociálních služeb*. Projekt měl 3 klíčové aktivity (odborné sociální poradenství, terénní práci a nízkoprahový klub pro děti a mládež). OCSS je personálně stabilní institucí (2/3 týmu zde pracují cca 7 let). OCSS zaměstnává 12 osob na plný úvazek, z nich 3-4 jsou Romky (člen LP 4). Nyní k jednotlivým klíčovým aktivitám projektu.

Odborné sociální poradenství

Odborné sociální poradenství (OSP) má pomáhat lidem v tíživé sociální situaci. Poradna zaměstnává 4 pracovníky. Pracovníci klientům pomáhají při kontaktu klienta s dalšími institucemi (ÚP, Magistrát v Mostě, Technické služby, OÚ Obrnice, dluhová poradna Diakonie

apod.), pomáhají při řešení dluhové situace,¹⁵ rodinných problémů atp. Zásadní je v tomto směru pomoc při hledání zaměstnání: „Důležitou součástí naší práce bylo neustálé motivování uživatelů k tomu, aby ve svém hledání nepřestávali“ (pracovník služby).

Velice častým tématem je také vyřizování sociálních dávek, což je pro mnohé klienty složité a nevyřízení dávek může přispět k jejich propadu do hlubší chudoby, prohloubení zadlužení atp. (Mazáková 2015, s. 15).

V rámci OCSS je poskytováno i právní poradenství. „Právní poradenství z dlouhodobého hlediska zajišťuje prevenci zadlužování či efektivní řešení již vzniklé situace, což přispívá ke zlepšení vztahu cílové skupiny a soukromého sektoru“ (ST 2015, s. 21).

V rámci projektu byly uspořádány desítky setkání a přednášek, které sloužily ke zvyšování informovanosti klientů, ale také ke zkvalitnění komunitního života v obci. Synergický efekt podporuje úzká spolupráce s dalšími aktéry a službami. U klientů poradny šlo zejména o pracovníky služby Terénních programů, kteří klienty doprovázeli na úřady atp.

Celkem bylo během projektu uzavřeno 114 smluv dlouhodobých a 230 smluv o jednodenním poskytnutí sociální pomoci pro celkem 158 unicitních uživatelů. V průběhu projektu se dařilo splnit více než polovinu zakázek/smluv s klienty.

Základní činnosti OSP:

- „Zprostředkování kontaktu se společenským prostředím
- Sociálně terapeutické činnosti
- Pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí.“¹⁶

V rámci dlouhodobé spolupráce se podařilo:

- Našlo zaměstnání: 30 uživatelů
- Je momentálně zaměstnáno: 18 uživatelů
- Pomáhali jsme s dluhy: 38 uživatelům
- Vyřídili jsme dávky SSP: 25 uživatelům
- Vyřídili jsme dávky PHN: 4 uživatelům

Dopady služby zasahují široké spektrum oblastí. Poradna pomohla desítkám klientů nalézt zaměstnání, nastavit hospodaření klienta tak, aby se neprohlubovaly jeho dluhy, s tím je spojené i to, že se podařilo předejít ztrátě bydlení u těchto klientů. Jiným klientům poradna pomohla nalézt vyhovující bydlení, vymoci výživné na děti atp. Pro ilustraci mechanismu dopadu uvedeme kazuistický zlomek:

¹⁵ Poradna nemá oprávnění podávat návrh na insolvenční řízení: „Poradna připravuje podklady pro insolvenční řízení a pak to přebírá Diakonie v Mostě, která to podává“ (člen LP 3).

¹⁶ Dostupné z: <http://www.ocss.cz/sluby/odborne-socialni-poradenstvi/>

Kazuistický zlomek (muž 49):

Klient, který měl zdravotní potíže a nemohl najít zaměstnání: „Vzhledem ke svému zdravotnímu stavu se uzavřel a přestal hledat zaměstnání. Přišel o manželku, odešla od něj dcera, zůstal zcela sám. V naší službě našel emoční a psychickou podporu. Při konzultacích jsme ho motivovali jak získat nové zaměstnání a také k aktivitám směřujícím ke zlepšení jeho zdravotního stavu. Díky naší spolupráci si našel nové zaměstnání a získal nový pohled na život. Je rád, že není odkázán na stát a dokáže se sám uživit“ (pracovník služby).

Klíčová aktivita Terénní programy

Terénní pracovníci původně působili pod obcí, nyní fungují v rámci OCSS. OCSS zaměstnává 4 terénní pracovníky. Terénní pracovníci doprovázejí klienty na úřady, za věřiteli, ale také např. do zaměstnání (např. technické služby). Terénní práce byla v rámci projektu poskytována i mimo Obrnice (také ve starém Chanově a Českých Zlatníkách). Kromě běžné práce v terénu pracovníci organizují různé další akce: „Naše služba se podílela na organizování 31 akcí - přednášky, setkání, exkurze, doprovody na regionální veletrhy pracovních příležitostí“ (pracovník služby).

„Důležitou aktivitou je pomoc při vyřízení sociálních dávek, klienti mnohdy nerozumí, co se po nich chce. Doprovody pomáhají předcházet konfliktům a dávky jsou častěji vyřízeny tak, aby klient nemusel do Mostu jezdit opakovaně“ (text poskytnutý pracovníkem služby).

Činnost terénních pracovníků je úzce provázána s činností dalších aktérů (zejména s pracovníky poradny), čímž je podpořen synergický efekt: „Spolupracovali jsme s asistenty prevence kriminality v obci. Prováděli jsme pravidelné společné pochůzky po obci. Získávali jsme nové informace o nově přistěhovaných osobách, kterým jsme mohli nabídnout naši pomoc v případě potřeby“ (pracovník služby).

OCSS komunikuje příkladně s obyvateli obce (viz již zmíněný Obrnický maják). Dalším příkladem je využívání takzvaného *stánku*, který sociální služby přibližuje lidem: „2x týdně v teplých měsících jsme měli tzv. *stánek* přímo v sídlišti a minulý rok také i před poštou.“ Obyvatelé obce mají díky tomu lepší přístup k informacím a překonávají se tak i jisté bariéry. Terénní pracovníci se podílejí také na organizaci různých kulturních akcí, výletů atp. Jejich práce má místy charakter komunitní práce.

Celkem bylo během projektu uzavřeno 119 smluv dlouhodobých, smluv o jednodenním poskytnutí sociální služby bylo uzavřeno 318. Celkem bylo podpořeno 202 osob. V průběhu projektu se dařilo splnit více než polovinu zakázek/smluv. „Díky realizaci tohoto projektu jsme mohli velmi významně podpořit celou řadu obyvatel obce Obrnice v jejich nepříznivé situaci a motivovat je k zodpovědnému přístupu při řešení jejich problémů“ (pracovník služby).

Co se podařilo v rámci dlouhodobé spolupráce:

- Našlo zaměstnání: 40 uživatelů
- Pomáhali jsme s dluhy: 24 uživatelů
- Vyřídili jsme dávky SSP: 16 uživatelů
- Vyřídili jsme dávky PHN: 7 uživatelů
- Hledali jsme a udrželi bydlení: 9 uživatelů

Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež

V průběhu projektu bylo podpořeno celkově 138 osob, z toho 115 čerpalo podporu nad 40 hodin. Celkově bylo realizováno 10 010 intervencí.¹⁷ Provoz NZDM zajišťuje 6 pracovníků. Více než 50% cílů, které byly s klienty naplánovány, bylo během trvání projektu splněno.

Příklad cílů:

- dokončit studium
- najít si práci/brigádu
- naučit se nové dovednosti
- smysluplně trávit volný čas
- udělat si řidičský průkaz
- najít si bydlení
- registrace u lékaře
- dluhy na VZP

Tab. 7: Plnění hlavních a dílčích cílů

	Splněno	Nesplněno	Zrušeno	Trvá
Hlavní cíle	318 (56,3%)	106 (18,8%)	51 (9%)	90 (15,9%)
Dílčí cíle	404 (64,5%)	102 (16,3%)	44 (7%)	76 (12,2%)

Zdroj: OCSS

Zajímavá data získáme, když nebudeme brát v úvahu zrušené cíle (např. protože se klient odstěhuje) a cíle trvajících, u kterých nevíme, jestli budou splněny. Při takovémto přepočtu se ukazuje, že úspěšně splněných hlavních cílů bylo 75% z celkového počtu 424. U dílčích cílů je to 80% z celkového počtu 506 případů (data poskytnutá pracovníkem služby).

Příklady dopadů úspěšně plněných smluv:

- Získalo ŘP - 28
- Udělalo maturitu - 10
- Získalo výuční list - 9
- Udělalo absolutorium - 1
- Studuje na VŠ - 3

Z evaluačního šetření vyplývá, že aktivity NZDM výrazně přispívají k prevenci školní neúspěšnosti. Velké množství klientů „vyhledává pomoc při zpracování domácích úkolů,

¹⁷ Typy intervencí: rozhovor o nepříznivé životní situaci klienta, plánování kroků při přípravě na závěrečnou zkoušku, pomoc při psaní životopisu, hledání vhodné brigády či rekvalifikačního kurzu, odkázání klienta na další služby, které mu mohou pomoci v jeho situaci atp.

referátů, projektů, závěrečných prací apod. Několik našich uživatelů v současné době také studuje na VŠ a stále se na nás obrací s žádostmi o pomoc při tvorbě seminárních prací, prezentací a požadují pomoc při učení na semestrální zkoušky“ (pracovník služby). Podpora při studiu je velmi žádanou a potřebnou formou pomoci klientům. V řadě případů se např. podaří pomoci uživateli s přechodem ze ZŠ na SŠ, což je spojeno s řadou bariér (změna studijní zátěže, změna kolektivu, ale také třeba dojíždění do Mostu).

Velice úspěšní jsou pracovníci NZDM také při podpoře klientů hledajících zaměstnání. „Většina uživatelů, kteří shání práci, našli uplatnění...“ (pracovník služby). Služba také dlouhodobě pomáhá klientům najít si vhodné bydlení.

NZDM je v úzké spolupráci s dalšími aktéry (ZŠ, policie, OSPOD, Sokol aj.). Pracovníci NZDM například chodí jako hosté do ZŠ, kde působí osvětově a preventivně.

NZDM je otevřené pro mládež od 15 do 26 let, v nedávné době se podařilo věkovou hranici snížit na 13 let. NZDM působí v objektu se zahradou, v NZDM je také posilovna, někteří klienti dokonce soutěží v kulturistice, silovém trojboji aj. Aktivity NZDM přispívají k „sebepoznávání a osobnostnímu rozvoji uživatelů služby prostřednictvím různých akcí...“

Po snížení věkové hranice služba zaznamenala „velký nárůst zájemců. A máme stále myšlenku NZDM pro děti 8-14.“ (člen LP 1). Se snížením věkové hranice jsou ale spojeny i problémy, jak zajistit „soužití“ mladších a starších dětí, které mají jiné potřeby (člen LP 3).

Vedení obce s vedením OCSS hledají způsob, jak NZDM pro menší děti vytvořit. Důležité je tuto ideu také politicky prosadit. Velkým argumentem pro vznik tohoto zařízení je to, že děti v příslušné věkové kategorii nemají dostatek volnočasového vyžití¹⁸ a působí také řadu problémů (drobné krádeže, šikana atp.). „Problém tu je s dětmi 6-12 let, které rodiče ráno vypustí z bytu a ony pak kradou v obchodech, berou ostatním dětem peníze, šikanují je atp.“ (člen LP 2).¹⁹

O vznik tohoto zařízení mají také zájem občané, což vyplývá z proběhlého dotazníkového šetření (2016). Klíčoví aktéři mají vznik tohoto klubu předjednaný na úrovni kraje a mají již také vytipovaný objekt, kde by NZDM mohl vzniknout. „Konečně máme nějaký konkrétní plán.“ „Máme to na kraji dlouho připravený, víme, že kraj to podpoří, protože to je ve strategickém plánu kraje a teď už i tušíme, kde bychom to udělali“ (člen LP 3).

Pro ilustraci mechanismu dopadů této služby zařazujeme dva kazuistické zlomky (kazuistiky poskytl pracovník služby):

Uživatelka 17 let

Uživatelka do 15 let žila s prarodiči, protože matka nejevila o dceru zájem a delší dobu bydlela v Anglii. Po návratu matka o uživatelku opět projevila zájem, nyní žijí ve společné domácnosti i s mladšími sourozenci. S otcem se nestýká, naposledy ho viděla ve 4 letech.

„S uživatelkou jsme pracovali hlavně na školní přípravě a to zejména na přijímací zkoušky na střední školu, kam jí také přijali. V prvním a druhém ročníku jsme jí pomohli požádat o stipendium, které jí bylo přiděleno. Nyní je již ve 3. ročníku, po celou dobu studia

¹⁸ „Pro menší děti je tu jen Duhovka a ve škole jsou nějaké aktivity a kroužky“ (člen LP 3).

¹⁹ Potřeba vybudování NZDM pro mladší děti zaznívá dlouhodobě v různých analýzách a strategických dokumentech, které v Obrnicích vznikly (viz např. ST 2015, s. 21).

dochází na doučování. Uživatelka je cílevědomá a s naší pomocí studium zvládá s vyznamenáním“ (pracovník služby).

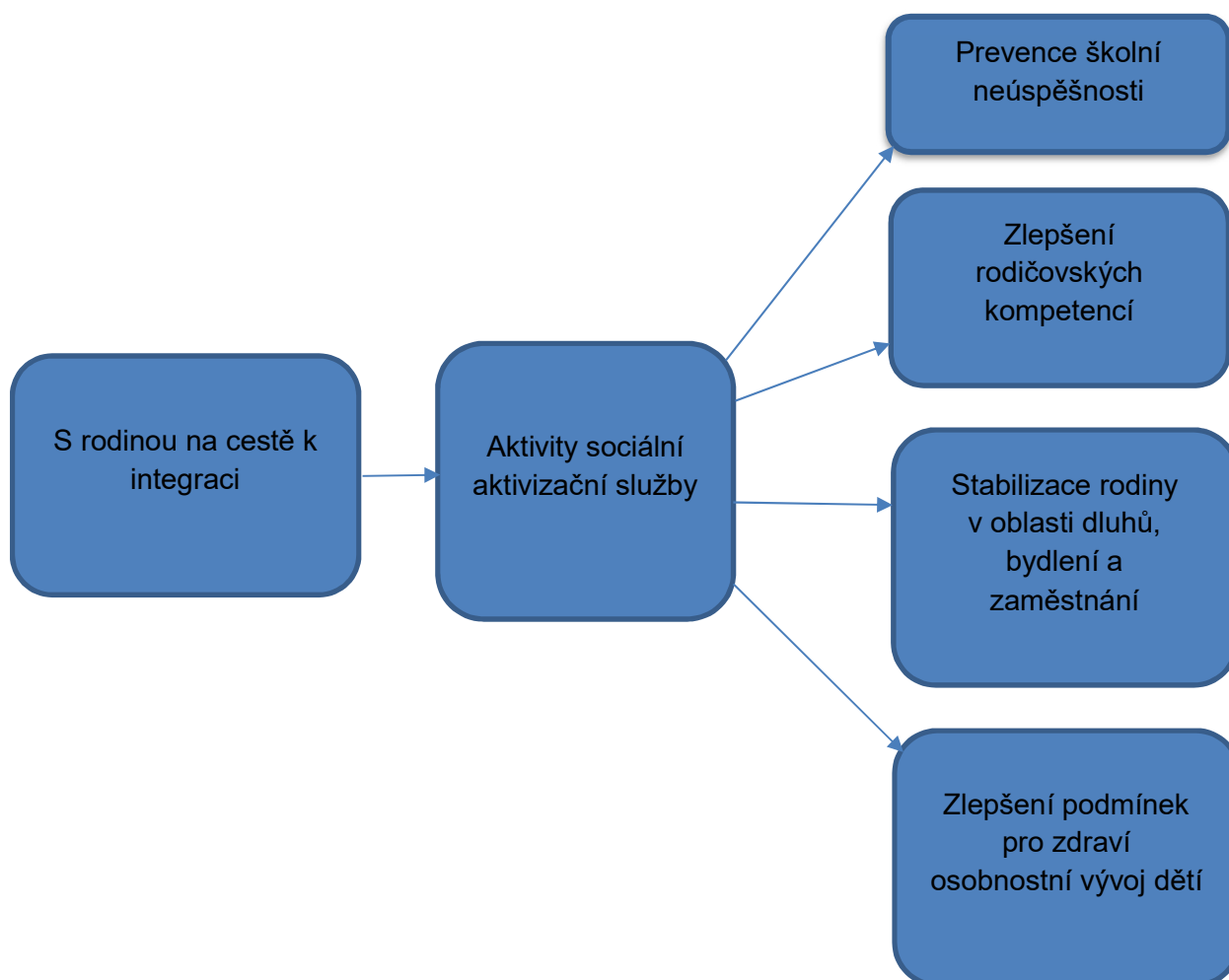
Uživatelka 22 let

Lenka je uživatelkou NZDM od června 2013. „V tu dobu ukončila povinnou školní docházku. Po prázdninách nastoupila do prvního ročníku gymnázia. Její největší obavou bylo to, že ji ostatní spolužáci nepřijmou do kolektivu vzhledem k jejímu etnickému původu a bude se neustále potýkat s předsudky vůči romské populaci. Ona sama vyrůstá ve smíšené rodině (matka je Romka, otec Čech).“ Otec vystudoval VŠ „a nepřál si, aby se v rodině hovořilo romsky, ale pouze česky. Matka má pouze základní vzdělání a preferuje romskou kulturu a zvyky. V rodině žije ještě starší sestra Jana, která vystudovala střední školu. Na vysokou školu se nedostala, což jí otec neustále vyčítá. Lenka se bála, že pokud nezvládne gymnázium, a poté nenastoupí na vysokou školu, tak otce zklame a bude jím odmítána. Zároveň měla problém se svojí identitou, neví ke které národnosti se přiklonit, aby nezklamala ani jednoho z rodičů.“ Tato témata byla často probírána v rámci individuálních konzultací s pracovníky NZDM. „Lenka v této době byla velmi tichá a na veřejnosti se ostýchala mluvit a projevit. Vzhledem k tomu, že s týmem NZDM byl navázán velmi vřelý a důvěrný vztah, postupně se zapojovala i do aktivit klubu směrem ven. Dokonce se zapojila se svými vrstevníky do amatérského muzikálového kroužku, který veřejně vystupoval.

Po prázdninách tedy nastoupila na gymnázium a to se svým spolužákem ze základní školy. V prvních týdnech došlo k tomu, že kolektiv Lenku odmítal z důvodu jejího etnického původu. Tato zkušenost jí velice snižovala sebevědomí, cítila se méněcenná, nepotřebná. Postupem času kolektiv Lenku lépe poznal a přijal bez problémů mezi sebe. Lenka měla během celého studia nadprůměrné výsledky, byla velice aktivní a zapojovala se do nejrůznějších školních i mimoškolních akcí.“ Věnovala se také dobrovolnictví. „Stala se tedy dobrovolnicí u nás v NZDM a pomáhala pracovníkům s přípravami na akce a s doučováním. Postupně se díky podpoře a pozitivním zkušenostem v klubu vypracovala natolik, že byla schopná moderovat naše společenské akce. Vrcholem úspěchu bylo, když ji ředitelka OCSS poprosila o reprezentování dobré praxe na závěrečné konferenci projektu, kde si Lenka připravila vlastní prezentaci spolupráce s NZDM a veřejně vystoupila a hovořila o sobě a o své cestě za pomocí soc. služby. Její výstup byl velmi dojemný a její poděkování směrem k organizaci bylo pro nás obrovským zadostiučiněním, že naše práce má opravdu smysl“ (pracovník služby).

Lenka se po úspěšném absolvování maturity na střední škole hlásila na vysokou školu, kam také byla přijata. Nyní je ve třetím ročníku a připravuje se na státní zkoušku (pracovník služby).

Schéma 6: Projekt S rodinou na cestě k integraci, aktivity, dopady

Sociálně aktivizační služba pro rodiny s dětmi "OLIVÍN"

SAS se věnuje převážně rodinám ze SVL a k nejčastějším oblastem, které řeší, patří péče o nezletilé děti, sociální dávky, hledání práce, hospodaření domácnosti, komunikace s institucemi a bydlení. Tato služba také spolupořádá případové konference. SAS mimo jiné motivuje rodiče k docházení jejich dětí do školky (ST 2015, s. 18). V r. 2017 bylo poskytnuto celkem 777 intervencí – zásadní je v tomto směru podpora rodin, které se do obce nově přistěhují (často do nevyhovujícího bydlení).

Aktivity SAS byly v minulých letech financovány z projektu OPZ, který nesl název: *S rodinou na cestě k integraci v Obrnicích a okolí*. OCSS zaměstnává 4 sociálně aktivizační pracovníky. V současnosti se SAS aktivně podílí na projektu OPZ, v rámci něhož se realizují případové minikonference a je zaměřen na prohloubení a zkvalitnění komunikace mezi jednotlivými aktéry.

Obrnická SAS je dobře nastavenou službou, která pracuje na zkvalitňování svých služeb, je dostatečně personálně obsazená a velice aktivně komunikuje s ostatními relevantními aktéry v lokalitě.

Pracovníci SAS (nebo terénní pracovníci) někdy doprovázejí rodiče s dětmi na dny otevřených dveří v MŠ a ZŠ. Zvykání a přechody mezi jednotlivými stupni škol jsou pak hladší, dítě si zvyká postupně. „Stále jsou nějaké návštěvy, NZDM do školy, školka do školy atp. Děti často nemají pocit, že jdou do cizího prostředí a rodiče se méně bojí“ (aktér 2).

V průběhu celého projektu uživatelé stanovili celkem 594 cílů. Z toho bylo 172 nesplněných a zrušených. Naopak splněných a trvajících je celkem 422 (BFZ 2019, s. 14). „Poznatky od všech dotázaných osob (starosta, ředitelka školy, obyvatelé obce, atd.) hovoří jednoznačně o velkém přínosu sociální služby SAS pro rodiny žijící v Obrnicích“ (BFZ 2019, s. 21).

V roce 2019 probíhala v rámci projektu evaluace. Evaluátorka výsledky shrnula následovně: „Co se týče interní evaluace, lze říci, že převažovala kladná hodnocení. Rodiny zapojené do projektu ve většině případů uvádí, že jim pracovníci služby pomohli s problémy, které řeší, nebo je případně nasměrovali do dalších institucí. Pracovníci služby byli hodnoceni kladně s tím, že mají trpělivý přístup a jsou vstřícní. Často bylo v evaluaci zmiňováno, že je moc dobře, že v obci funguje zařízení, kam mohou přijít celé rodiny, oproti tomu jako negativa hodnotili někteří fakt, že zařízení neslouží pouze pro děti, ale je právě vyžadována i přítomnost rodičů“ (BFZ 2019, s. 15). Pro ilustraci mechanismu dopadu aktivit SAS uvádíme kazuistický zlomek:

Uživatelka Barbora (31 let)

Paní navštívila službu na doporučení své kamarádky (uživatelky). Přistěhovala se z Mostu do Obrnic se dvěma dětmi (2 a 5 let). Hned z počátku působila nejistě a styděla se i mluvit. „Uživatelka měla jasnou zakázku. Potřebovala zajistit umístění syna do školky v Obrnicích a chtěla si požádat o výživné na děti. Pro syna se zajistilo místo ve školce a podal se návrh na určení výživného. Uživatelka velmi dobře spolupracovala se soc. službu, často se vedly podpůrné rozhovory a postupem času k nám získávala větší důvěru a sama získávala větší sebevědomí a jistotu v jednání s institucemi.“ Pracovníci připravovali klientku na soudní jednání (péče o děti a určení výživného) a zajistili i doprovod. Soudy dopadly v její prospěch. „Po skončení soudu velmi děkovala a přiznala, že jsme ji pomohli i psychicky“ (ZZoR 2019).

Shrnutí dopadů v oblasti sociálních služeb

Celkově v této oblasti došlo během spolupráce obce Obrnice s ASZ k zásadním změnám. „Před příchodem Agentury do obce zde nepůsobily žádné sociální služby“ (ST 2015, s. 21). Díky Agentuře byl realizován projekt na vznik *Obrnického centra sociálních služeb* (OCSS), který zajistil, že v obci začaly působit služby SAS Olivín, NZDM, odborného sociálního poradenství a terénní programy (ST 2015, s. 21).

Z hlediska respondentů evaluačního šetření je v Obrnicích pokrytí sociálními službami dostatečné (až na NZDM pro mladší děti – viz výše). „Na tak malou obec tam mají skoro

všechno, co tam může být“ (aktér 2).²⁰ Adekvátní je také personální obsazení sociálních služeb (12 plných úvazků).²¹

Sociální služby jsou efektivně provázané navzájem i s dalšími relevantními aktéry (APK, OSPOD aj.). Tím je podpořen synergický efekt. Klient je podporován komplexně a péče je „šitá na míru“ – důraz je kladen „na příběh klienta“. Pracovníci služeb jsou velice obětaví.

V OCSS jsou „odborně zdatní pracovníci s odpovídajícími předpoklady a schopnostmi s kompetentním vedením jak manažerským, tak odborným, k tomu se ještě přidává lidský přístup“ (aktér 1).²² Zároveň služby nepřepečovávají, ale zkompetentňují (nedrží z důvodu zajištění financí pro službu klienty v sociální síti účelově, dlouhodobě - aktér 1). Aktéři také zaznamenali, že občané vnímají sociální služby pozitivněji, než tomu bylo před několika lety: „Vnímám i posun v myšlení lidí. Dříve se hodně lidí vyjadřovalo negativně o sociálních službách, ale dnes už to neslychám, myslím, že lépe chápou jejich význam...“ (člen LP 3).

Celkové hodnocení dopadů SPSZ

SPSZ 2015-2018 bylo do značné míry zaměřeno na udržitelnost. V počátku jeho platnosti již byla většina služeb a aktivit v chodu. SPSZ si kladl za cíl podpořit udržitelnost zavedených opatření a rozvinout další. Tato revize SPSZ byla již vytvořena pracovníky z Obrnic, jen s menší podporou ASZ. „Zpracovávali jsme to více, méně sami“ (člen LP 3).

Podle komunikační strategie obce SPSZ přináší komplexní a dlouhodobá řešení, dokument staví na propojování všech relevantních místních aktérů, včetně veřejnosti.²³ Do realizace opatření je zapojena i cílová skupina.

Realizace SPSZ přispívá k mírnění napětí mezi místními obyvateli. Obecně lze říci, že míra napětí mezi minoritou a majoritou je zde poměrně malá. Přesto se objevují např. hlasy, že bílí pracující jsou v obci minoritou, která je opomíjená. Výhodnou je že obyvatelstvo obce se příliš neštěpí na etnickém základě, ale spíše místem bydliště (lidé žijící v domcích a lidé žijící na sídlišti).

Dopadům SPSZ v oblasti bezpečnosti jsme se již podrobně věnovali, nyní se krádcce zastavíme u dopadů v ostatních dvou oblastech:

Zaměstnanost: LP zaznamenalo značné úspěchy v oblasti zaměstnanosti. Monitoring plnění cílů SPSZ vyčíslil, že od r. 2015 do r. 2018 získalo díky aktivitám LP zaměstnání 39 osob. Nezaměstnanost od r. 2015 v obci klesla více než o polovinu. Celková míra

²⁰ Ve srovnání s jinými obcemi Ústeckého kraje, vydávají Obrnice hodně prostředků na volnočasové aktivity a sociální prevenci. V r. 2011 se dokonce podíl výdajů na sociální prevenci a volnočasové aktivity mládeže blížil deseti procentům běžných výdajů obce (Hellebrandová 2014, s. 99). Premiantem je obec i v podílu prostředků, které dává na aktivní politiku zaměstnanosti (Hellebrandová 2014, s. 102).

²¹ Ačkoli v nedávné době zde přestal působit jeden „pedagog, IT lektor a lektor hudebně tanečního kroužku.“ 29. 2. 2020 – Obrnický maják – dostupné z: <http://ocss.cz/data/uploads/majak/2020/unor20.pdf>. Jádru týmu ale dlouhodobě zůstává.

²² Takto jeden z aktérů hodnotí ředitelku OCSS: „Jedná se osobu kompetentní, znalou jak sociální práce, tak soc. služeb. Zároveň její přínos vidím v tom, že ovládá umění vyjednávat, komunikovat, zvládá tzv. měkké dovednosti. To je myslím základní předpoklad pro dosahování cílů klientů, protože s uvedenými znalostmi a dovednostmi dokáže připravit pro řešení problémů prostředí – ovládá tzv. multidisciplinární spolupráci.“ (aktér 1)

²³ Fridrichová M. *Komunikační plán obce Obrnice*, Agentura pro sociální začleňování (nedatováno).

nezaměstnanosti v obci se v r. 2015 pohybovala okolo 22 %.²⁴ V únoru r. 2019 již byla jen 10,9 %.²⁵

Aktéři se shodují, že na snižování nezaměstnanosti má podíl i obec, která zaměstná desítky sociálně znevýhodněných lidí. Zásluhy mají ale i sociální služby, které jsou poměrně úspěšné při hledání práce s klienty. OCSS má takové krédo: „Kdo chce, tak s námi práci najde“ (člen LP 3). Významnou roli ale samozřejmě hraje makroekonomický kontext – celkově nízká nezaměstnanost v ČR a poptávka po pracovní síle. Výhodou obce je v tomto směru také poměrně slušná dopravní infrastruktura, obec je dobře napojena na Most, jak vlakem, tak autobusem (i městská doprava).

Obci se daří zaměstnávat desítky lidí, včetně těch dlouhodobě nezaměstnaných a znevýhodněných na pracovním trhu. Důležitým krokem bylo v tomto směru vytvoření technických služeb, což bylo také jedním z cílů SPSZ. Obec významně využívá nástroje APZ a veřejnou službu. Takto v roce 2015 popsala aktivity obce jedna z analýz: „Jedním z největších zaměstnavatelů je samotná obec Obrnice. V obci je aktuálně zaměstnáno 42 lidí na VPP, další 3 osoby v rámci SÚPM, dále obec zaměstnává dva domovníky/preventisty z programu MV ČR, dále má zaměstnány 4 asistenty prevence kriminality z programu MV ČR, 2 terénní pracovníky z programu Úřadu vlády ČR. Dále má obec příspěvkovou organizaci, která realizuje sociální služby, kde je aktuálně 13 pracovníků na HPP a 4 na DPP. Tento fakt odráží nejenom schopnost vedení obce, ale pomáhá vysvětlit to, proč si řadoví obyvatelé vedení obce chválí a mají k němu důvěru“ (Mazáková 2015, s. 25). Obec je v tomto směru velice aktivní i v r. 2020.

V mnoha směrech přetrvávají bariéry vstupu na trh práce, které vyjmenovává již Mazáková (2015, s. 19-24): nízké platy, demotivující podmínky z hlediska sociálních dávek a splácení dluhů, výhodnější je mnohdy práce na černo, nízká vzdělanost a předsudky. Některé problémy obec nemůže řešit, i kdyby chtěla, zásah musí přijít ze strany zákonodárců – zvýšení nezabavitelné částky, zvyšování minimální mzdy atp.

Bydlení: Také v oblasti bydlení došlo k pozitivním posunům. V obci se dlouhodobě rozvíjí aktivity zacílené na prevenci ztráty bydlení. „Mezi další opatření na podporu kvalitního a standardního bydlení patří preventivní programy na ochranu před ztrátou bydlení, na obci funguje pozice referenta, který řeší například splátkové kalendáře, programy pro posilování kompetencí lidí k řádnému užívání bytových jednotek a jiné“ (SPSZ 2015, 30). Obec je velice aktivní při řešení dluhů na bydlení v obecních bytech, komunikuje v tomto směru zejména s OCSS. Jakmile je zjištěn problém, situace se neprodleně začne řešit (např. návštěvou terénního pracovníka).

Sociálně vyloučení se koncentrují zejména na sídlišti, kde je cca 450 bytových jednotek. „Zatímco panelové domy ve vlastnictví obce procházejí postupnou revitalizací, problémem zůstávají domy a byty v soukromém vlastnictví“ (SPSZ 2015, s. 29). V posledních letech také obec odkupovala velké množství bytů ze soukromých rukou. „Získali jsme 4 paneláky a několik jednotlivých bytů, to je cca 80 až 100 bytů. 3 paneláky se zbouraly a obec má už jen 2 paneláky (cca 40 bytů). Pak jsou tam byty ve společenství vlastníků, které nám zůstaly z privatizace, nebo jsme je odkoupili“ (člen LP 2). Obec ve spolupráci se sociálními službami nakládá se svým bytovým fondem tak, že to má znaky sociálního bydlení.

²⁴ Mazáková T. (2015) *Dlouhodobá a opakovaná nezaměstnanost obec Obrnice*, Závěrečná zpráva z výzkumu.

²⁵ Zdroj – dostupné z: <https://www.ouobrnice.cz/>

Nyní obec naráží na jisté limity v oblasti bydlení. Obec měla např. v plánu zavést systém dostupného bydlení (SPB), ale tyto plány jsou momentálně pozastaveny a obec vyčkává na legislativní změny (zákon o sociálním/dostupném bydlení).²⁶ Problémem je také to, že velkou část bytů ovládají spekulanti (obchodníci s chudobou - rozhovor s LK). Další pokroky byly limitovány podmínkami dotačních programů na sociální bydlení – velká spoluúčast a dlouhá udržitelnost (aktér 2). Dalším limitem je v tomto směru poměrně velká migrace – sociální služba např. s klientem bydlení řeší, ale ten se najednou odstěhuje, do daného bytu se nastěhuje někdo další a práce začíná trochu na novo.²⁷ Aktéři vnímají nově příchozí sociálně vyloučené jako problém. „S těmi, co tu žijí déle, jsme se naučili komunikovat a soužití bylo docela dobré, s těmi novými je to komplikovanější“ (člen LP 2).

6.2 Naplňování cílů KPSVL

Tato kapitola detailněji popíše přínosy spolupráce s ASZ pro samotné lokální partnerství. V předchozích kapitolách jsme se více zaměřovali na dopady na sociálně vyloučené a lidi ohrožené sociálním vyloučením, kteří jsou však pro ASZ sekundární cílovou skupinou (ASZ na ně nemá přímý vliv – pouze zprostředkovaný). Primární cílovou skupinou (CS) jsou pro ASZ institucionální aktéři, s kterými přímo pracuje, a na které má přímý vliv. Kritéria hodnocení partnerství odvozuje zejména z *metodiky KPSVL*.

Příprava SPSZ a následná podpora při realizaci aktivit a opatření je základním a klíčovým východiskem KPSVL, proto v rámci evaluace SPSZ hodnotíme také naplňování cílů KPSVL, které jsou v Metodice KPSVL definovány jako „zajištění *adresnosti, koordinace, konzistence a synergie* místních opatření sociální integrace založených na lokálních potřebách, která budou realizována prostřednictvím specifického mechanismu financování z prostředků ESIF“.²⁸ Kromě již zmíněných kritérií se zaměříme také na *kapacitní posílení aktérů a projekty*, skrze které k tomuto posílení došlo.

Na základě cílů KPSVL se následující část evaluační zprávy zaměří na ověření, zda a do jaké míry realizace definovaných opatření splňuje očekávané parametry – *adresnost, koordinace, konzistence, synergie*. K nim přidáváme také *udržitelnost* jako parametr, který je podmínkou pro dlouhodobé naplňování cílů KPSVL.

Hned na začátku evaluačního šetření jsme se setkávali s „nálepkou“, že Obrnice jsou „výkladní skříní ASZ“. V průběhu evaluace jsme se snažili odhlédnout od této nálepky a neztrácet ze zřetele i případné nedostatky spolupráce. Přesto je třeba konstatovat, že celkově je průběh spolupráce ASZ s obcí Obrnice velice úspěšný a činnost LP je možné dávat jiným obcím za příklad.

Obec od počátku spolupráce s ASZ přistupovala k zavádění inkluzivních opatření velice aktivně. Místní aktéři si postupně osvojili mechanismy strategického plánování a dařilo se jim

²⁶ První plán byl takový, že by první stupeň SPB plnil AD v Mostě a pro druhý by byly vytipovány byty (8 bytových jednotek) (ST 2015, s. 16).

²⁷ Podle některých občanů se v posledních letech problém s migrací sociálně vyloučených obyvatel zhoršuje. Zjištěná data o tom však nesvědčí. Celkově mírně klesá počet obyvatel v obci, klesá počet osob pobírajících dávky v hmotné nouzi a klesá i dlouhodobá nezaměstnanost.

²⁸ **Adresnost**, tj. jestli intervence probíhá v místech s koncentrovanými problémy; **koordinace**, tj. jestli intervence probíhá ve více tematických oblastech a aktivity jsou dobře koordinovány; **konzistence**, tj. jestli kapacita intervence odpovídá místním potřebám; **synergie**, tj. jestli na úrovni konečných příjemců (sociálně vyloučených obyvatel nebo domácností) jsou propojeny aktivity z různých tematických oblastí.

získávat a úspěšně realizovat množství projektů, včetně investičních. Obec dokonce za svůj přístup k sociálnímu začleňování dostala významná ocenění.

V r. 2013 Obrnice získaly cenu Rady Evropy za integraci Romů: Právě usilovná příprava projektů a „žádostí o granty vedla i k úspěchu v práci se sociálně slabými občany, kteří jsou v mnoha případech těžce zadluženi. Z příspěvků ministerstev či EU se například podařilo opravit základní a mateřskou školu, vybudovat kulturní a společenské centrum, nové náměstí, dětská hřiště, chodníky, veřejné osvětlení, či zapojit zejména Romy do veřejně prospěšných prací a veřejné služby.“²⁹

Přínosy spolupráce s ASZ oceňují samotní aktéři, ale tyto přínosy jsou patrné i ze srovnání výchozího stavu, jak ho zaznamenala vstupní/situační analýza a analytická část SPSZ. Aktéři byli během trvání LP významně **kapacitně posíleni** (zejména díky projektům OPZ – cca 24 pracovních pozic) a vzniklo množství zcela nových služeb (SAS, NZDM, APK aj.). Díky nástrojům aktivní politiky zaměstnanosti získalo práci více než 40 osob. Další desítky osob našly zaměstnání díky podpoře sociálních služeb.

Naprosto zásadní význam mělo v této souvislosti vytvoření Obrnického centra sociálních služeb. OCSS bylo vytvořeno díky investičnímu projektu, který byl realizován v prvních letech spolupráce obce s ASZ. Toto centrum podstatným způsobem rozšířilo spektrum služeb poskytovaných občanům. OCSS je příspěvkovou organizací obce, která obslouží stovky klientů a poskytne tisíce intervencí ročně.

Tab. 8: Nové služby a pozice

Služba	Způsob posílení
Sociálně aktivizační služba (OCSS)	4 pracovní místa
Terénní programy (OCSS)	4 pracovní místa
APK	5 pracovních míst
Odborné sociální poradenství (OCSS)	4 pracovní místa
Manažer SPSZ a projektový manažer	1 pracovní místo
NZDM (OCSS)	6 pracovních pozic

6.2.1 Adresnost a relevance

V této kapitole se budeme věnovat adresnosti (či relevanci) intervence ve smyslu zacílení intervencí a koncentrace zdrojů na řešení problémů v místě jejich největšího rozsahu. Jde o to, aby intervence podporovala ty, kterým byla určena. Budeme zde posuzovat také relevanci intervencí, o které vypovídá například to, zda realizované aktivity byly v souladu s doporučeními v situační analýze (SA).

Z evaluačního šetření vyplývá, že realizovaná opatření byla v Obrnicích dobře zacílena a žádná skupina obyvatel nebyla opomenuta. Největší koncentrace sociálně vyloučených je na sídlištích, kam také míří drtivá většina realizovaných opatření. Opatření mířila i na ty

²⁹ Tisková zpráva 2013 - dostupné z: <https://www.ouobrnice.cz>

nejzranitelnější (např. rodiny nově přistěhované do vybydlených bytů), ale profitovali z nich i občané, kteří nejsou ohroženi sociálním vyloučením (to se týká např. opatření v oblasti bezpečnosti). Od počátku spolupráce s ASZ obec dbá na to, aby z aktivit LP profitovala i tzv. majorita, což snižuje napětí mezi majoritou a minoritou.

Realizovaná opatření v Obrnicích dobře nasedají na zjištění vstupních a jiných analýz. Obec si během trvání LP osvojila rozhodování na základě dat, v posledních letech si dokonce obec sama výzkumy zadávala a data následně využívala při nastavení některých aktivit.

Snad jediné nedostatky lze identifikovat v oblasti bydlení, protože LP má jen omezený dosah v objektech soukromých vlastníků. Komplikujícím aspektem je neexistence zákona o sociálním bydlení, která vede obec k jistému vyčkávání (např. v plánech o dostupném bydlení). Za mírně zanedbanou můžeme označit také oblast volnočasových aktivit pro děti mezi 6 a 13 lety.

6.2.2 Konzistence s potřebami

Konzistence kapacity prováděných opatření s potřebami osob ohrožených sociálním vyloučením je blíže evaluována v rámci evaluace dopadů opatření SPSZ v předchozích kapitolách. Jde tedy o to, zda rozsah intervencí odpovídá rozsahu řešených problémů.

U většiny realizovaných opatření je možné konstatovat, že rozsah intervence je adekvátní vzhledem k rozsahu problému. Opakovaně jsme se např. ptali, jestli by některé ze služeb/opatření nevyžadovalo větší personální obsazení. Opakovaně jsme se také dozvěděli, že kapacity služeb jsou optimální. Výjimkou je snad jen oblast komunitní práce, kterou se nedaří v obci zavést a je vnímána aktéry jako potřebná. Jisté možnosti rozšiřování jsou podle aktérů např. u APK nebo domovníků. Celkově je však rozsah intervencí odpovídající vzhledem k potřebám obyvatel.

Jeden aktér nám sdělil: „Oni v Obrnicích vytvořili, co mohli. A teď mají, co potřebují“ (aktér 3). Tyto výroky vypovídají o tom, že v Obrnicích je ve srovnání s jinými obcemi pokrytí různými službami a opatřeními velice slušné. To však neznamená, že neexistuje možnost rozvoje.

6.2.3 Koordinace

V této kapitole se zaměříme na to, jestli díky spolupráci s ASZ dochází k lepší koordinaci aktivity jednotlivých aktérů, jestli tedy aktéři nejednají izolovaně (nekoordinovaně).

Zásadní změnou v oblasti sociálního začleňování bylo v Obrnicích samotné vytvoření LP. Nejdříve byl zmapován rozsah sociálního vyloučení a zjištěny potřeby CS. Byli kontaktováni jednotliví aktéři, kteří následně společně strategicky a koordinovaně plánovali jednotlivá opatření. Osoby odpovědné za koordinaci průběžně prováděli tzv. *sítování*, které spočívá v oslovování relevantních aktérů, přičemž se snaží o jejich zapojení do aktivit LP, aktéry také motivují k vzájemné komunikaci.

V tomto směru je velkým přínosem také vytvoření SPSZ a jeho opakované revize.³⁰ Revize SPSZ přitom zajišťují, aby se pravidelně monitorovalo plnění cílů, a aby SPSZ reagovalo na aktuální potřeby v obci. Velký význam má také zavedení pozic, které tuto koordinaci zajišťují (LK, KIV a manažer SPSZ/projektový manažer).

V průběhu revize SPSZ a přípravy projektů se LP scházelo cca dvakrát ročně a fungovaly 3 pracovní skupiny (PS).³¹ V současnosti se LP schází podle potřeby. Hlavní aktivita pracovních skupin se přenesla na obdobné platformy (pracovní skupina bezpečnost – zaměřuje se především na aktivity APK; druhou platformou jsou skupiny v rámci projektu OPZ, který je zaměřen pomoc rodinám v krizi a koordinaci aktivit jednotlivých zainteresovaných aktérů).

Z počátku spolupráce byla klíčovou osobou pro koordinaci aktivit LP starostka Drahomíra Miklošová. Zásadní bylo také zapojení Anety Vejlupkové, která zastává pozici manažera SPSZ a projektového manažera. Poslední osobou, kterou bychom rádi jmenovali osobně je Lucie Matějovicová, ta zastává pozici ředitelky OCSS. Při psaní zprávy byla paní ředitelka zmiňována jako stěžejní osoba.

Koordináční a znalostní funkce ASZ byla v Obrnicích naprosto zásadní zejména v počátcích spolupráce, protože jde o obec menší a neměla tedy tolik kapacit na organizování pracovních skupin, tvorbu projektů atp. Za dobu trvání LP se situace postupně měnila a dnes již obec zvládá koordinovat proces sociálního začleňování takřka sama. Jednotliví aktéři jsou také schopni obhájit svoje aktivity a sami získat prostředky na jejich pokračování. Aktivity LP jsou navíc poměrně dobře komunikovány s veřejností.

Motivací obce pro vstup do spolupráce bylo „získat podporu v procesu plánování, především po personálně kapacitní stránce“ (DIC 2012, s. 8). V tomto směru ASZ splnila svou úlohu a podle evaluačního šetření sehrála významnou roli také v přenosu dobrých praxí.³² Aktéři oceňovali zejména pomoc se síťováním, zprostředkování informací a podporu při tvorbě projektů. Jednotliví aktéři udělali tak významné pokroky, že dnes je pracovníci ASZ často využívají jako příklady dobré praxe. Obrnice jsou zmiňovány jako „výkladní skříň ASZ“ (aktér 4).

Zejména v prvních letech spolupráce s ASZ aktéři negativně vnímali fluktuaci na místě LK.³³ Od roku 2015 je již tato pozice obsazena stabilně a s jeho činností jsou aktéři spokojeni.

Určitou překážkou v koordinační funkci ASZ je to, že ASZ pomáhá strategicky plánovat, pomáhá připravovat projekty, ale sama není poskytovatelem prostředků. V tomto procesu vznikaly hlavní problémy spolupráce s Obrnicemi. Často se připravovali projekty, u kterých se následně ukázalo, že neodpovídají podmínkám poskytovatele podpory. Byly tedy vzbuzeny naděje na realizaci některých opatření, které byly následně zklamány. Frustraci přispívalo velké množství práce všech zainteresovaných, které přišlo vniveč.

³⁰ „Důležitým zlomem bylo to vytvoření prvního SPSZ, kdy se rozdělily ty oblasti (vzdělávání, prevence kriminality, bydlení aj.). Zásadní bylo, že se sešli ti aktéři a řekli se, co by se mělo změnit, jak to zlepšovat, tak to bylo hodně důležité...“ (člen LP 1).

³¹ 1. Vzdělávání, volný čas, rodina a prevence sociálně patologických jevů a bezpečnost; 2. Bydlení a zaměstnanost; 3. Projekty a implementace.

³² „Hlavně na začátku spolupráce jsme vnímali funkci ASZ v přenosu dobrých praxí“ (člen LP 4).

³³ Z evaluačního šetření vyplývá, že aktéři nesli nelibě změny na pozici LK, přinášelo to určité komplikace (DIC 2012, s. 24-25). „Vážnější komplikací během spolupráce obce s Agenturou tak byly především opakované *výměny na pozici lokálního konzultanta*, což vedlo k částečnému zpoždění procesů strategického plánování“ (DIC 2012, s. 4).

Jistou výhodou pro koordinaci aktivit LP je to, že jsou Obrnice menší obcí a relevantní aktéři spolu dlouhodobě efektivně spolupracují. Místní aktéři mají navíc dobře nastavenou komunikaci s institucemi v Mostě a úrovni kraje. Místní aktéři se sice účastní plánování i na jiných platformách (MAP, KAP atp.), ale celkově jsou při strategickém plánování poměrně nezávislí a dokáží se domluvit. Jako určitý nedostatek bylo v rámci evaluačního šetření zmíněno, že na počátku spolupráce s ASZ se aktivit LP více účastnili zástupci institucí sídlících v Mostě (police, OSPOD, ÚP aj.).³⁴

6.2.4 Synergie na úrovni opatření

Pro potřeby synergického efektu je třeba, aby intervence probíhala ve všech tematických oblastech a aby bylo zapojeno maximum relevantních aktérů. Zároveň je nezbytné, aby aktéři konali ve vzájemné provázanosti. Jde tedy o to, jestli na úrovni konečných příjemců (sociálně vyloučených obyvatel nebo domácností) jsou propojeny aktivity z různých tematických oblastí. Z hlediska kritéria synergie je výhodou, že jsou Obrnice menší obcí, takže je terén poměrně přehledný a všichni klíčoví aktéři se vejdou k jednomu stolu.

Z výše uvedeného monitoringu plnění SPSZ vyplývá, že **v každé z definovaných oblastí** byla realizována řada opatření. Podle respondentů navíc není žádná z oblastí nějak výrazně zanedbaná. Trochu méně pozornosti je v rámci LP věnováno oblasti vzdělávání, proto dosud ani nevznikl *Místní plán inkluze*. V tomto směru je ale nutné upozornit, že MŠ i ZŠ se velice aktivně zapojují do různých opatření směřujících k inkluzi sociálně znevýhodněných dětí.³⁵ MŠ a ZŠ úzce spolupracují se sociálními službami, policií, APK, realizují různé preventivní programy, podílejí se na aktivitách MAP, široce využívají možností šablon atp.³⁶ Podrobnější analýza aktivit v oblasti vzdělávání proběhne v rámci evaluace OPVVV.

Z evaluačního šetření vyplývá, že do aktivit LP se zapojili všichni **relevantní aktéři**.³⁷ Místní aktéři spolu dlouhodobě dobře vycházejí, navzájem se respektují a podporují. Dobře nastavená je také spolupráce s institucemi na úrovni kraje. Obrnice realizují množství projektů Ústeckého kraje. Obrnice se také aktivně zapojují i do činnosti KAP, MAP a MAS Naděje o.p.s.³⁸

Do budoucna by snad mohl být více zapojen soukromý sektor, nebo také sami sociálně vyloučení (např. skrze komunitní práci). Jeden z aktérů si také povzdechl, že na počátku spolupráce s ASZ se více zapojovali i aktéři z Mostu (ÚP, sociální odbor magistrátu, policie, OSPOD aj.).

Provázanost aktivit jednotlivých aktérů v Obrnicích je velice dobrá, dlouhodobě panuje mezi aktéry atmosféra spolupráce a sounáležitosti. Pozitivní hodnocení spolupráce jednotlivých aktérů zaznívalo během evaluačního šetření ze všech stran.³⁹

³⁴ Obec aktuálně není příliš spokojena s činností OSPOD.

³⁵ Škola také z prostředků IROP vybavila počítačovou učebnu. Nerealizovaly se ale plánované investiční projekty, kde bylo podmínkou navyšování kapacit školy/školky.

³⁶ „Obrnická MŠ je asi nejlepší, jakou jsem v lokalitách potkal. Velmi osvícený a moderní přístup“ (aktér ASZ).

³⁷ Lokální partnerství má tyto hlavní členy: Obecní úřad, Obrnické centrum sociálních služeb, společenství vlastníků jednotek, MŠ a ZŠ, Police české republiky a technické služby.

Dalšími aktéry, kteří se různým způsobem zapojovali do aktivit LP byli: Sokol, Hasiči, Městská policie, Úřad práce Most, OSPOD a Integrované centrum volnočasových aktivit, kde sídlí komunitní centrum Duhovka.

³⁸ Obrnice územně také spadají do ITI ÚCHA – Integrovaná strategie Ústecko-Chomutovská aglomerace.

³⁹ Např.: Hlavně spolupráce mezi MŠ-ZŠ-OCSS je velmi kvalitní, málokde jinde se tomu jen blíží (aktér 5 ASZ - OPVVV). Jiný příklad: V Obrnicích funguje poměrně dobré propojení mezi ÚP, sociálními službami a zaměstnavateli (Mazáková 2015, s. 17-18).

Ilustrací takřka vzorné provázanosti služeb je zapojení místních aktérů do inovačního projektu OPZ (počátek realizace leden 2020), který se věnuje krizové pomoci rodinám. V rámci projektu se scházejí všichni relevantní aktéři, organizují případové minikonference a „ladí“ postupy: „výstupem by měl být metodický plán, jak postupovat při zjištění krizové situace nějaké rodiny, aby všechny subjekty věděli, co mají dělat v dané situaci...“ (člen LP 3). Na této platformě se zúročují zkušenosti z LP a jednotlivých pracovních skupin, dále se tak prohlubuje a zkvalitňuje spolupráce mezi místními aktéry (člen LP 1). Projektových aktivit se účastní SAS, škola, školka, APK, policie, zástupci obce a jde zejména o organizování případových minikonferencí (OPZ, výzva 76).

K propojenosti aktérů přispěly různé aktivity LP: „Obrovskou sílu vidím v tom, že se ti lidé potkávají a že o sobě vědí. V tom lokální partnerství hodně podpořilo takovou sounáležitost. A navíc si navzájem vymění informace a nápady“ (člen LP 3). Respondent dokonce používal obraty typu: „Bylo dobré, že ten lokální konzultant donutil ty aktéry se sejít – to vnímám jako velký přínos“ (člen LP 3).

6.2.5 Udržitelnost

Udržitelnost aktivit LP a realizovaných opatření vzešlých ze SPSZ je v Obrnicích velice slušná.⁴⁰ V obci panuje široká shoda na tom, že se realizované aktivity osvědčily. V posledních letech se navíc ukázalo, že místní aktéři jsou schopni svoje aktivity obhájit a zajistit financování nutné pro pokračování zavedených opatření. Během období intenzivní komplexní podpory se místní aktéři naučili vše potřebné, a při přechodu do podpory vzdálené již téměř sami plánují a koordinují realizaci opatření směřujících k sociální inkluzi. „Jednotlivé instituce jsou dost aktivní, dobře spolupracují a umějí si zdroje hledat samy“ (aktér 1).

Z evaluačního šetření vyplývá, že obci Obrnice se daří efektivně komunikovat s vyššími územně správními celky, které např. pomáhají s udržitelností aktivit OCSS. „Pracovníci centra se z počátku obávali udržitelnosti investičního i návazného projektu, nicméně Obrnice získaly silnou podporu ze strany Ústeckého kraje a ze strany města Most, který například poskytl finance na zajištění poskytování služeb v rámci posledního čtvrtletí roku 2015. Finance poskytl Most v rámci komunitního plánování a kraj v rámci dotačního období“ (ST 2015, s. 32).

Dnes již nefungují pracovní skupiny v rámci LP, ale jejich činnost se přetransformovala. Členové LP se nyní schází na jiných platformách, jako je např. skupina k již zmíněnému projektu OPZ, který se zaměřuje na krizovou pomoc rodinám. Další platforma obdobná pracovní skupině se schází v rámci projektů APK (skupina prevence kriminality).

Pozitivním aspektem je také to, že v obci je poměrně nízká míra nevraživosti vůči sociálně vyloučeným. „Za sebe vidím výhodu v tom, že spolu dokáží v obci žít různí lidé s různými problémy bez vyhrocených konfliktních situací“ (aktér 1). Přes to je třeba dále pracovat na snižování tohoto napětí. Varovným signálem jsou výsledky dotazníkového šetření, v rámci něž se ptali občanů také nato, jak by řešili problém sociálního vyloučení a velice frekventovanou odpovědí bylo, že by vystěhovali nepřizpůsobivé.⁴¹ Jeden z respondentů řekl: „My jsme minorita – nic bych jim nedal, nic si nezaslouží...“ (aktér 2). V tomto směru je i nadále

⁴⁰ „Oni vstupovali do spolupráce s tím, že chtěli získat podporu v plánování, při tvorbě projektů a v přenosu dobrých praxí. No, a to dostali. Spolupráci s ASZ využili Obrnice do maxima a naučili se pokračovat bez ní“ (aktér 2).

⁴¹ Otázka: „Představte si, že můžete COKOLIV... Co byste v Obrnicích udělali, aby se tu žilo lépe?“ Nejvíce respondentů odpovědělo: vystěhovat nepřizpůsobivé (vyhodnocení analýzy 2019).

důležité pracovat na tom, aby i občané žijící mimo sídliště vnímali přínos zavádění opatření směřujících k sociální inkluzi.

6.3 Spolupráce aktérů a ASZ

Jak již bylo zmíněno, spolupráce Obrnic s Agenturou pro sociální začleňování je mnohdy pracovníky ASZ označována jako příkladná (ale nejen těmi). V rámci evaluačního šetření jsme zaznamenali jakousi nálepku „Obrnice jako výkladní skříň ASZ“. Přístup obce k LP hodnotili pozitivně také různí výzkumníci již od počátku spolupráce s ASZ (např. Matušítková 2011, s. 64). „Celkově, po celou dobu trvání lokálního partnerství, lze přístup obce charakterizovat jako vysoce *participující*“ (DIC 2012, s. 4).

Spolupráci s ASZ hodnotí pozitivně i místní aktéři, hlavně však zmiňují počáteční fáze LP. „Spolupráce s ASZ byla výborná hlavně při tvorbě SPSZ, Agentura nám otevřela oči jak to rozfázovat“ (člen LP 2). „Agentura v obci zasáhla perfektně v době, kdy přišla – tehdy tu skoro nic nebylo. To bylo tak před těmi 8 lety. V té době vznikl strategický plán, přepravily se projekty a získali jsme peníze. Ta iniciativa vycházela z Agentury a od starostky Miklošové. V tu dobu to mělo obrovský tah na branku a Agentura udělala obrovský kus práce. Ale postupem času to vyrchávalo“ (člen LP 3). Kolem roku 2018 došlo k jistému útlumu spolupráce s ASZ, důvodem bylo to, že skončila práce na novém SPSZ, obec přešla do vzdálené podpory, běžely projekty a nepřipravovaly se další, změnilo se též vedení obce (aktér 1). Z reakcí místních aktérů se zdá, že by i v současnosti uvítali intenzivnější podporu ze strany ASZ. Z odpovědí však nebylo zcela jasné, o jakou formu podpory by mělo jít.⁴² Zazněla např. potřeba podpory při přípravě projektů⁴³, ale když obec v minulém roce připravovala projekt OPZ, pracovníky ASZ o pomoc nepožádala. Dále zazněla potřeba spolupráce na nějakém úzce specializovaném tématu, v rámci doporučení se pokusíme navrhnout nějaké možnosti a oblasti této spolupráce.⁴⁴

Z hlediska místních aktérů je ale hlavní problém spolupráce v tom, že byly opakovaně vzbuzeny naděje na získání prostředků z různých zdrojů, ale nakonec se ukázalo, že tyto naděje byly plané. „Nedopadlo hodně projektů, tak v tom to bylo špatný... Měli jsme velká očekávání a ta se nenaplnila“ (člen LP 2). „Připravili jsme mnoho projektů, které pak nebylo možné podat.“ Problém byl zejména u projektů IROP (člen LP 1).⁴⁵ Důvodem byla často nejasnost podmínek a změny podmínek pro žadatele. „Vrhá to špatný světlo na ASZ, když přišla s tím, že bude možné získat peníze na to a na to, a pak se ukázalo, že podmínky jsou jiné... I když chápu, že za to Agentura úplně nemohla“ (člen LP 1). Přes zmíněné výhrady se obci podařilo vyčerpat skoro všechny prostředky přidělené alokace.⁴⁶

Jeden z aktérů vyjádřil názor, že dříve byla Agentura lépe informována a její komunikace s jednotlivými ministerstvy lépe fungovala. Aktér se domnívá, že to souvisí s tím, že dříve měla

⁴² V režimu vzdálené podpory byly vymezeny oblasti, v kterých bude podpora ASZ poskytována. Podpora skutečně probíhala ve většině ohledů v intencích smlouveného rámce, přesto iniciativa ke spolupráci lehce ochabla jak na straně místních aktérů, tak na straně ASZ. V rámci evaluačního šetření se snad podaří poodhalit možnosti dalšího rozvoje spolupráce.

⁴³ „Uvítali bychom od Agentury větší podporu při psaní projektů, protože ten pohled z odstupu se vždy hodí“ (člen LP 3).

⁴⁴ Evaluační šetření již nyní podnítilo aktéry, kteří si na červenec domluvili mimořádné setkání, kde bude tématem rozvoj spolupráce ASZ a místních aktérů.

⁴⁵ Aktér měl patrně na mysli hlavně projekt na komunitní práci, který byl v pokročilé fázi, ale nebyl nakonec podán. Podobný problém vznikl také u jednoho projektu IROP (rekonstrukce ZŠ a MŠ).

⁴⁶ Celková přidělená alokace: 29 406 900,- Kč; podíl vyčerpané alokace: 95,9 % (EACE 2018, s. 84).

Agentura větší politickou podporu (člen LP 3). Výhrada v tomto směru směřovala také na to, že ASZ má malý vliv na tvorbu zákonů – „měla by posbírat zkušenosti z jednotlivých lokalit a pak by se tyto zkušenosti měly více odrážet v nové legislativě.“⁴⁷

Obrnice mají trochu stigma zcela samostatné obce. Jeden z místních aktérů to vyjádřil slovy: „V Obrnicích to výborně všechno funguje, oni to zvládají sami... Takové pochvaly jsou na jednu stranu příjemné, ale mrzí mě, že vzniká dojem, že už nepotřebujeme podporu...“ Podle tohoto aktéra by byla možnost nějaké specializovanější odborné spolupráce s ASZ, ale to se v poslední době prý moc neděje. „To je velká škoda“ (člen LP 3).⁴⁸

Je ale třeba zdůraznit, že si místní aktéři postupně osvojili principy koordinovaného přístupu k sociálně vyloučeným lokalitám a za 10 let spolupráce získali tolik zkušeností, že jsou nyní Agenturou uváděni jako příklady dobré praxe.

V posledních letech se zdá, že proces sociálního začleňování naráží na určité limity. Týká se to např. toho, že mnohým sociálně vyloučeným se nevyplatí pracovat. Dalším impulzem by mohla být změna insolvenčního zákona tak, aby nedemotivoval zadlužené lidi legálně pracovat. Pomohlo by také vytvoření zákona o sociálním bydlení.

Přes zmíněné rezervy je třeba zdůraznit, že díky vytvoření LP v Obrnicích se podařilo výrazně zlepšit koordinaci aktivit zaměřených na problematiku sociálního vyloučení. Setkávání pracovních skupin podpořilo komunikaci jednotlivých aktérů a vytvořilo podmínky k prohloubení jejich spolupráce. Koordinace aktivit posílila synergický efekt, který se projevuje také v komplexnosti podpory sociálně vyloučeným. Zásadní význam mělo vytvoření OCSS, technických služeb a podstatné posílení kapacit jednotlivých aktérů, které umožňuje poskytovat širší spektrum služeb a s větší intenzitou. Aktéři získali nové zkušenosti s podáváním projektů, učí se obhájit svoje aktivity a obstarat si prostředky na jejich realizaci.

Významným „přínosem ASZ do obcí je podpora přenosu myšlenky multidisciplinarity ve způsobu zmírňování sociálního vyloučení“ (Gojová 2015, s. 29). To se v Obrnicích podařilo výborně.

Na závěr této kapitoly ještě uvedeme, citaci z revidovaného SPSZ (2018), která ilustruje jak LP hodnotí spolupráce s ASZ: „Ke všeobecně pozitivním výsledkům, které se podařilo v Obrnicích se změnou vedení obce a za spolupráce s ASZ zaznamenat, přispělo velkou měrou pozitivní naladění obce při realizaci opatření v oblasti sociálního začleňování. Soulad mezi očekáváními a cíli u politické i úřednické reprezentace obce a velmi dobře nastavená komunikace nejen mezi obcí a Agenturou, ale také mezi jednotlivými členy LP vedlo k závěru, že Obrnice jsou obcí, která je připravena mnohá integrační opatření realizovat i samostatně“ (SPSZ 2018).

⁴⁷ „Agentura by podle mě měla být samostatný orgán, který přenáší informace z lokalit těm ministerstvům a to se podle mě v poslední době ztrácí...“ „Vypadá to také, že už nemáte takovou podporu ze strany vlády, v tomto směru by asi bylo lepší, kdybyste zůstali pod úřadem vlády, protože ta ministerstva jdou často proti sobě...“ (člen LP 3).

⁴⁸ Podobné hodnocení zaznělo i v jiných výzkumech: „Mají však celkově pocit, že vzhledem k tomu, že jsou schopnější, ASZ jim nevěnuje tolik pozornosti a proto například nějaký čas nebyla obsazena pozice lokálního konzultanta. Dále obec vnímala rozdíl po ‚personálním otřesu‘ v ASZ, který v jejich vnímání oslabil pozici ASZ na národní úrovni“ (EACE 2018, s. 85).

Tab. 9: Shrnutí silných a slabých stránek lokálního partnerství v Obrnicích

SILNÉ STRÁNKY	SLABÉ STRÁNKY
<ul style="list-style-type: none"> • Atmosféra sounáležitosti a spolupráce v rámci LP • Pozitivní dopady realizovaných opatření vnímá většina institucionálních aktérů i občané Obce • Vytvoření robustní sítě sociálních služeb, masivní využívání nástrojů APZ a zavedení APK • Vysoká míra koordinace aktivit jednotlivých aktérů • LP zakládá své rozhodování na relevantních datech • Příkladná spolupráce aktérů, která významně podporuje synergický efekt • Místní aktéři si osvojili principy strategického plánování a koordinovaného přístupu • LP úspěšně prosazuje multidisciplinární přístup k sociální inkluzi • Vysoká pravděpodobnost udržení zavedených opatření 	<ul style="list-style-type: none"> • Nerealizace opatření v oblasti sociálního bydlení a NZDM pro mladší děti • Fluktuace na pozici LK v prvních letech spolupráce • Zklamání očekávání ohledně některých projektů

7 Doporučení

Evaluační šetření proběhlo v první polovině roku 2020 a zaměřovalo se zejména na dopady SPSZ 2015-2018. Speciální pozornost byla věnována oblasti bezpečnosti a dvěma projektům zaměřeným na sociální služby. V rámci evaluačního šetření byly zjišťovány dopady na obyvatele obce, ale také na místní institucionální aktéry. Evaluační zpráva odpovídá na evaluační otázky formulované v kapitole 4.1. Hlavní zjištění jsou shrnuta na začátku evaluační zprávy.

Na závěr ještě předkládáme sadu doporučení, která vzešla z evaluačního šetření:

- Rozvoj komunitní práce: Obec již v minulosti připravovala projekt na komunitní práci, ale v průběhu přípravy docházelo k opakovaným neshodám s MPSV na koncepci tohoto projektu. Obec nakonec od záměru ustoupila. Ministerstvo po obci prý chtělo, aby předem formulovala to, na co se komunitní práce v obci zaměří. Místní aktéři se ale spíše domnívali, že konkrétní aktivity by měly vzejít „odspoda“. „Nejdříve je třeba vytvořit platformu komunikace a teprve z toho vzejdou ty nápady...“ (člen LP 3).⁴⁹ Bylo by vhodné, aby obec od svých plánů ohledně komunitní práce neustupovala, a aby společně s ASZ hledala další možnost realizace komunitní práce.

- Doporučujeme též promyslet další plán podpory ze strany ASZ. Místní aktéři se v posledních letech trochu cítí ponechání sami sobě a zdá se, že by uvítali nějakou další podporu. Obec by mohla mít zájem o podporu při rozvoji komunitní práce, nebo při zavádění aktivit zaměřených na oblast zdraví. Evaluační šetření již nyní podnítilo setkání místních aktérů s pracovníkem ASZ, kde budou řešit možnosti dalšího rozvoje spolupráce.

- Doporučujeme dále věnovat pozornost tématu sociálního bydlení. Obec měla původně zájem o zavedení systému prostupného bydlení. Zavedení prostupného bydlení by však mohlo narážet na absenci krizového bydlení v obci a také na kapacity bytového fondu obce. V poslední době se navíc ukazují limity prostupného bydlení jako takového a prosazují se více modely např. na principu „housing first“. Doporučujeme tedy vyvolat diskusi o vhodném modelu sociálního bydlení pro Obrnice.

⁴⁹ Doporučení rozvíjet komunitní práci v obci vyjádřil i výzkumník, který v Obrnicích dlouho prováděl výzkum. Dostupné z: https://plus.rozhlas.cz/rozdeleni-svobodou-obrnice-byly-prikladem-jak-z-ghetta-udelat-normalni-misto-pro-8077652/2?fbclid=IwAR2tqm5rAl9edQgbes5lZKYvCkgLrAMrp0DcDkYRUZRmcVnTb-9KUb_Xdhs#volume

Seznam tabulek

Tab. 1: Dávky v hmotné nouzi

Tab. 2: Rozdíl mezi 2016 a 2018

Tab. 3: Priority, cíle a naplňování opatření v oblasti bezpečnosti

Tab. 4: Priority, cíle a naplňování opatření v oblasti bydlení

Tab. 5: Priority, cíle a naplňování opatření v oblasti zaměstnanosti

Tab. 6: Vývoj přestupků

Tab. 7: Plnění hlavních a dílčích cílů

Tab. 8: Nové služby a pozice

Tab. 9: Shrnutí silných a slabých stránek lokálního partnerství v Obrnicích

Seznam schémat

Schéma 1: Vývoj LP

Schéma 2: Postup při stanovování dopadů intervencí

Schéma 3: Cíle SPSZ, opatření a dopady

Schéma 4: Projekt prevence kriminality, aktivity, dopady

Schéma 5: Projekt Na cestě k integraci, aktivity, dopady

Schéma 6: Projekt S rodinou na cestě k integraci, aktivity, dopady

Seznam literatury

BFZ (2019), *Evaluační zpráva projektu: S rodinou na cestě k integraci*; Most.

DIC (2012); *Evaluační zpráva lokality Obrnice*, Demografické informační centrum, o.s. Praha.

EACE (2018), *Procesní evaluace implementace Koordinovaného přístupu k sociálně vyloučeným lokalitám v rámci Operačního programu Zaměstnanost*, Evaluation Advisory CE s.r.o., Brno.

Fridrichová M. *Komunikační plán obce Obrnice*, Agentura pro sociální začleňování (nedatováno).

Gojová V. (2015), *Evaluační zpráva hodnocení udržitelnosti a efektivitu integračních struktur v obcích po odchodu Agentury pro sociální začleňování*, ASZ.

Hellebrandová L. (2014), *Hodnocení efektivity samosprávy - příklady z Ústeckého kraje*, in: *Veřejná správa*, Sborník příspěvků z vědecké konference, Univerzita Pardubice, ISBN 978-80-7395-828-2.

Matušítková H. (2011), *Sociálně pedagogická práce s minoritami*, diplomová práce, FF UK, Praha.

Mazáková T. (2015), *Dlouhodobá a opakovaná nezaměstnanost obec Obrnice*, Závěrečná zpráva z výzkumu.

Mazáková T. (2015b), *Mládež v obci Obrnice*, Závěrečná zpráva z výzkumu.

Rozhovor s antropologem Václavem Walachem, Český rozhlas Plus, dostupné z: https://plus.rozhlas.cz/rozdeleni-svobodou-obrnice-byly-prikladem-jak-z-ghetta-udelat-normalni-misto-pro-8077652/2?fbclid=IwAR2tqm5rAI9edQgbes5lZKYvCkgLrAMrp0DcDkYRUZRmcVnTb-9KUb_Xdhs#volume

Rukověť evaluátora, ASZ 2018.

ST (2015), *Závěrečná evaluace působení Agentury pro sociální začleňování v lokalitě Obrnice*, Sociotrendy, ISBN 978-80-87742-26-6.

Strategický plán sociálního začleňování Obrnice 2015-2018, Obrnice 2015.

Strategický plán sociálního začleňování Obrnice 2018-2021, Obrnice 2018.

Tisková zpráva: <https://www.ouobrnice.cz>

Toušek L. (2018), *Labyrintem zločinu a chudoby: Kriminalita a viktimizace v sociálně vyloučených lokalitách*, BRIZOLIT, Doplněk, Brno.

Vejlupková A. (2013), *Návrh řešení problematiky nakládání s odpady v obci Obrnice*, VŠB – Technická univerzita Ostrava.

Výsledky dotazníkových šetření 2016 a 2019 – materiály poskytnuty OCSS.

Závěrečná zpráva o realizaci projektu (ZZoR 2019), projekt Prevence kriminality v Obrnicích a okolí (OPZ).

Závěrečná zpráva o realizaci projektu (ZZoR 2019), S rodinou na cestě k integraci v Obrnicích a okolí (OPZ).